МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»**
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	**05 Соціальні та поведінкові науки**
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	**051«Економіка»**
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ	**«Міжнародна економіка»**

Форма навчання: денна

КВАЛІФІКАЦІЙНА БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

на тему **«Офшорний бізнес у сфері міжнародних економічних відносин»**

здобувача Пікульського Вадима Владиславовича _____
(підпис)

Науковий керівник: к.е.н., доц. Вінська О.Й.

_____
(підпис)

Робота допущена до захисту перед екзаменаційною комісією з атестації здобувачів вищої освіти (ЕК)

В.о. завідувача кафедри: д.е.н, доц. Федірко О.А.

_____
(підпис)

Київ 2023

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАДИМА ГЕТЬМАНА

Факультет міжнародної економіки і менеджменту
Кафедра європейської економіки і бізнесу

ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНА ПРОГРАМА	**«МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА»**
ГАЛУЗЬ ЗНАНЬ	**05 Соціальні та поведінкові науки**
СПЕЦІАЛЬНІСТЬ	**051 Економіка**
СПЕЦІАЛІЗАЦІЯ	**Міжнародна економіка**

ПОГОДЖЕНО	**ЗАТВЕРДЖУЮ**
Керівник проектної групи (гарант) освітньо-професійної програми	Завідувач кафедри
_____ Столярчук Я.М.	_____ Федірко О.А.
«____» _____ 20__ р.	«____» _____ 20__ р.

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ
здобувачу вищої освіти ***Пікульському Вадиму Владиславовичу***

денної форми навчання

на підготовку кваліфікаційної бакалаврської роботи

на тему: «Офшорний бізнес у сфері міжнародних економічних відносин»

Тему затверджено наказом ректора Університету від **«14» лютого 2023 р. № 291-ст**

Кваліфікаційна бакалаврська робота виконується на матеріалах _____
_____

План кваліфікаційної магістерської роботи

Розділ 1	**Теоретичні основи розвитку офшорного бізнесу**
(термін подання – до 10 березня)	
Розділ 2	**Аналіз особливостей офшорного бізнесу у сфері міжнародних економічних відносин**
(термін подання – до 10 травня)	

Об'єкт дослідження:	Явище офшорного бізнесу
Предмет дослідження:	Динаміка розвитку та сучасний стан офшорного бізнесу
Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи:	Виявлення особливостей країн-лідерів офшорного бізнесу та перспектив його розвитку в Україні за умов євроінтеграції

Конкретні завдання, які здобувач повинен виконати для досягнення поставленої мети:

У розділі 1	З'ясувати сутність та класифікацію офшорного бізнесу; систематизувати еволюцію офшорного бізнесу; розглянути методологію дослідження офшорного бізнесу.
У розділі 2	Проаналізувати динаміку розвитку та сучасний стан офшорного бізнесу; охарактеризувати країн-лідерів офшорного бізнесу; виявити перспективи розвитку офшорного бізнесу в Україні за умов євроінтеграції.

Завдання підготував науковий керівник _____ **Вінська О.Й.**

(підпис) *(ініціали, прізвище)*

«14» лютого 2023 р.

Завдання одержав студент _____ **Пікульський В.В.**

(підпис) *(ініціали, прізвище)*

«14» лютого 2023 р.

Реферат

Кваліфікаційна бакалаврська робота містить 50 сторінок, 18 таблиць, 7 рисунків, список використаних джерел з 36 найменувань.

«Офшорний бізнес у сфері міжнародних економічних відносин»
(назва кваліфікаційної бакалаврської роботи)

Об'єктом дослідження є явище офшорного бізнесу.

Предметом дослідження є динаміка розвитку та сучасний стан офшорного бізнесу.

Мета кваліфікаційної бакалаврської роботи – виявлення особливостей країн-лідерів офшорного бізнесу та перспектив його розвитку в Україні за умов євроінтеграції.

Відповідно до поставленої мети були визначені такі *завдання*:

– з'ясувати сутність та класифікацію офшорного бізнесу;

– систематизувати еволюцію офшорного бізнесу;

– розглянути методологію дослідження офшорного бізнесу;

– проаналізувати динаміку розвитку та сучасний стан офшорного бізнесу;

– охарактеризувати країн-лідерів офшорного бізнесу;

– виявити перспективи розвитку офшорного бізнесу в Україні за умов євроінтеграції.

Практичне значення отриманих результатів. Актуалізовано сучасний стан офшорного бізнесу і виявлено перспективи подальших подій в офшорній сфері.

Рік виконання кваліфікаційної бакалаврської роботи 2023.

Рік захисту роботи 2023.

Ключові слова: офшорний бізнес, офшори, офшорні компанії, офшорні юрисдикції, офшорні зони, податкова гавань, податковий рай, офшоризація.

В і д г у к
на кваліфікаційну бакалаврську роботу
здобувача факультету міжнародної економіки і менеджменту
освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка»

Пікульського Вадима Владиславовича

на тему: **«Офшорний бізнес у сфері міжнародних економічних відносин»**

1. Актуальність теми: Офшорний бізнес є значущою складовою міжнародних економічних відносин, адже через податкові гавані проходять суттєві суми коштів корпорацій. Натомість, провідні країни світу активно борються з розмиванням податкової бази та виведенням прибутків в офшорні юрисдикції через спільні ініціативи. Саме тому, вивчення функціонування офшорного бізнесу в Україні є надзвичайно важливим. Вищезазначене свідчить про особливу актуальність обраної теми.

2. Позитивні риси кваліфікаційної роботи: з'ясовано сутність та класифікацію офшорного бізнесу; систематизовано еволюцію офшорного бізнесу; розглянуто методологію дослідження офшорного бізнесу; проаналізовано динаміку розвитку та сучасний стан офшорного бізнесу; охарактеризовано країн-лідерів офшорного бізнесу.

3. Наявність самостійних розробок автора: виявлено перспективи розвитку офшорного бізнесу в Україні за умов євроінтеграції.

4. Цінність теоретичних висновків та практичних рекомендацій: можуть бути використані для удосконалення інструментарію боротьби з офшорним бізнесом в Україні.

5. Наявність недоліків: був порушений графік подання розділів дипломної роботи. Варто було розглянути декілька методик дослідження офшорного бізнесу в 1.3. Позиції країн в Індексі корпоративного податкового раю в 2.1. було б доцільно розглянути в динаміці. Перспективи розвитку офшорного бізнесу в Україні за умов євроінтеграції в 2.3. варто було розглянути ґрунтовніше.

6. Загальна оцінка кваліфікаційної бакалаврської роботи та її допущення до захисту перед ЕК: робота є самостійним науковим дослідженням, виконана на достатньому рівні і рекомендується до захисту. Оцінка наукового керівника - 30 балів.

Науковий керівник: **Вінська О.Й.**

доцентка кафедри
європейської економіки і бізнесу,
доц., к.е.н.

" 19" червня 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП 3

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ОФШОРНОГО БІЗНЕСУ 5

1.1. Сутність та класифікація офшорного бізнесу 5

1.2. Еволюція офшорного бізнесу 15

1.3. Методологія дослідження офшорного бізнесу 20

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОФШОРНОГО БІЗНЕСУ У СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН 27

2.1. Динаміка розвитку та сучасний стан офшорного бізнесу 27

2.2. Характеристика країн-лідерів офшорного бізнесу 35

2.3. Перспективи розвитку офшорного бізнесу в Україні за умов євроінтеграції 45

ВИСНОВКИ 50

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ 52

ВСТУП

Актуальність теми. Офшорний бізнес – дуже значуща на сьогодні складова міжнародних економічних відносин. Через офшорні юрисдикції, компанії, банківські рахунки проходять величезні суми коштів. Більше того, з таким положенням офшорного бізнесу і в Україні, і закордоном активно боряться: приймають нові закони, посилюють контроль. Тому сьогодні дуже важливо розуміти сутність і стан офшорного бізнесу, щоб розуміти, що з ним зараз не так і що нас чекає у його царині в найближчому майбутньому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Офшорний бізнес і споріднені поняття вивчався багатьма дослідниками. В Україні офшорний бізнес став предметом наукового аналізу таких вітчизняних дослідників: Я. Столярчук, А. Поручника, О. Богатирьова, З. Луцишин, Т. Черницької, Т. Фролової, В. Кухарик, та ін. Серед зарубіжних науковців у сфері офшорного бізнесу відомі праці: Г. Цукмана, Т. Сіглера, Д. Крістенсена, А. Коблхема та ін.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є виявлення особливостей країн-лідерів офшорного бізнесу та перспектив його розвитку в Україні за умов євроінтеграції.

Для досягнення визначеної мети було поставлено наступні завдання:

- з’ясувати сутність та класифікацію офшорного бізнесу;
- систематизувати еволюцію офшорного бізнесу;
- розглянути методологію дослідження офшорного бізнесу;
- проаналізувати динаміку розвитку та сучасний стан офшорного бізнесу;
- охарактеризувати країн-лідерів офшорного бізнесу;
- виявити перспективи розвитку офшорного бізнесу в Україні за умов євроінтеграції.

Об’єктом дослідження є явище офшорного бізнесу.

Предметом дослідження є динаміка розвитку та сучасний стан офшорного бізнесу.

Методи дослідження. Для вирішення завдань використовувались різноманітні методи дослідження, зокрема, емпіричні (спостереження, опис) та теоретичні (аналіз, узагальнення, пояснення, класифікація).

Теоретична, методична та практична значущість отриманих результатів дослідження полягає у тому, що актуалізовано сучасний стан офшорного бізнесу і виявлено перспективи подальших подій в офшорній сфері.

Інформаційна база дослідження. Інформаційною базою роботи є офіційні статистичні дані, ресурси мережі Інтернет, наукові роботи й публікації.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків і списку використаних джерел. Основний текст роботи становить 50 сторінок і включає 7 рисунків та 18 таблиць. Список використаних джерел містить 36 найменувань.

РОЗДІЛ 1.
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ОФШОРНОГО БІЗНЕСУ

1.1. Сутність та класифікація офшорного бізнесу

Оскільки офшори сьогодні дуже часто використовуються, дуже часто входять до ланцюжків світових фінансових потоків і тримають в собі дуже велику грошову масу, яка за деякими підрахунками складає чверть світового ВВП ($20 трлн.), то дуже важливо, перш ніж переходити до аналітичної інформації про офшорний бізнес, розуміти сутність цього і супутніх понять, яких є дуже багато.

Почати варто з поняття нерезидента. Нерезидент – це фізична або юридична особа, яка веде бізнес у певній державі, при цьому не будучи її громадянином. Простіше кажучи, компанія-нерезидент – це компанія з іноземними власниками, яка працює в тій чи іншій державі.

Наступне поняття, про яке варто знати в рамках теми – це «офшорна зона» (вона ж «офшорна юрисдикція», інколи – «податкова гавань»). Офшорна зона – це територія (держава або її частина (напр. Лабуан – федеральна територія Малайзії [5]), в рамках якої діє лояльне податкове законодавство для компаній-нерезидентів (та/або резидентів) у порівнянні з бізнесовим податковим законодавством більшості інших територій. Маються на увазі знижені податкові ставки, іноді взагалі їхня відсутність, та інші привілеї. Найчастіше створення таких привілеїв робиться навмисно саме з ціллю привернути бізнес [2].

Офшор – спосіб оптимізації (зменшення) податкових відрахувань компанії за допомогою виведення прибутку до офшорної компанії, таким чином зменшивши оподаткування доходу [3].

І, власне, офшорний бізнес. Очевидно, що офшорний бізнес – обширне поняття, яке на перший погляд включає в себе створення і ведення компанії, що працює в офшорній зоні [15] (це можуть робити і компанії самостійно, і звертатися для цього інших компаній, які спеціалізуються і заробляють на веденні офшорних

компаній). Хоча по суті це не зовсім так. Офшорний бізнес провадиться в офшорній зоні нерезидентами поза межами цієї зони. Тобто, компанія, яка зареєстрована в офшорній зоні, не стає автоматично офшорною компанією.

А. В. Пешко [4] визначає офшорний бізнес як діяльність в межах групи компаній, частина з яких розміщена в офшорних юрисдикціях. А Б. А. Хейфец [16] визначає офшорний бізнес як офіційно дозволену діяльність іноземних фізичних і юридичних осіб на території країни реєстрації офшору, що характеризується пільговим реєстраційним, податковим та адміністративним режимом.

В узагальненому вигляді підходи до визначення поняття «офшорний бізнес» наведено в табл. 1.1.

Таблиця 1.1 – Підходи до визначення офшорного бізнесу

Автори визначення	**Визначення**
Т. А. Смирнова, В. Ю. Мельник [15]	Офшорний бізнес включає в себе створення і ведення компанії, що працює в офшорній зоні.
А. В. Пешко [4]	Офшорний бізнес – це діяльність в межах групи компаній, частина з яких розміщена в офшорних юрисдикціях.
Б. А. Хейфец [16]	Офшорний бізнес – це офіційно дозволена діяльність іноземних фізичних і юридичних осіб на території країни реєстрації офшору, що характеризується пільговим реєстраційним, податковим та адміністративним режимом.

Джерело: складено автором

Класифікацію офшорного бізнесу за Г. О. Шамборовським наведено у табл. 1.2.

Таблиця 1.2 – Класифікація офшорного бізнесу за Г. О. Шамборовським

Вид	**Характеристика**
Торговельна діяльність (постачальник при імпорті, покупець при експорті)	В офшорній юрисдикції створюється компанія для реєстрації експорту або імпорту. Таким чином, оплата вартості експортованих товарів чи послуг, в тому числі прибуток, надходить до офшорних структур, а при імпорті можливе маніпулювання трансфертною ціною - завищення або заниження (з метою уникнення податку на прибуток або мит). Офшорна компанія дозволяє знизити також і валютні ризики, здійснює закупівлі для всієї групи компаній з подальшим перепродажем за трансфертними цінами іншим підприємствам.

Продовження таблиці 1.2

Вид	Характеристика
Інвестиційна діяльність	Оскільки у багатьох офшорних юрисдикціях передбачено відсутність або вкрай низькі податки на капітал, а у деяких – особливі пільги для окремих інвестиційних інститутів (наприклад, на Британських Віргінських островах – сприятливе законодавство про взаємні фонди), то дуже вигідно в офшорних юрисдикціях створювати інвестиційні компанії, що будуть здійснювати вкладення коштів у всіх країнах світу.
Банківська діяльність	Низькі податки і менш жорсткий банківський нагляд дозволяють створювати в офшорах банківські установи, які часто є філіями великих банків.
Страхова діяльність і перестрахування	Деякі офшори забезпечують кращі умови для страхових компаній. Можливе також переведення прибутків за кордон через перестрахування у власній офшорній страховій компанії.
Судновласницька діяльність	Доволі поширена практика реєструвати судна і судновласницькі компанії в офшорних зонах через легкість реєстрації суден в «зручних реєстрах» і низькі податки на доходи.

Джерело: [17]

Поняття «офшорний бізнес» невід'ємно пов'язане з офшорними юрисдикціями (місцями, де працює офшорний бізнес).

Найпоширенішими причинами створення в тому чи іншому місці офшорної зони є або бідність країни на ресурси і таким чином вони приводять на цю територію фінансові ресурси, хоча це непроста задача, адже потрібно для цього мати ефективне управління та сильні інститути, що є ключовим атрибутом офшорних юрисдикцій, або близькість до світових фінансових центрів (в цьому разі такими зонами стають промислово розвинені країни) [2].

На перший погляд, на «ринок» офшорних зон вийти якійсь новій території буде складно, оскільки вже є усталені його учасники, які користуються попитом і авторитетом. Але в той же час, про вже усталених учасників цього ринку знають всі країни і давно контролюють фінансові потоки, що пов'язані з цими юрисдикціями, а поява нового офшора вигідна для компаній, оскільки великих потоків там немає і держава їх не контролює так, як потоки з давніх офшорів. Західні дослідники вважають, що багато офшорних зон фактично є невеликими юрисдикціями, які інакше мали б проблеми з залученням прямих іноземних інвестицій та інших форм капіталовкладень.

Деякі з найвідоміших податкових гаваней не є повністю суверенними, зокрема: залежні від корони (острів Мен, Нормандські острови); некорпоровані

території (Пуерто-Ріко); заморські території (Британські Вігрінські острови, Бермудські острови, Кайманові острови); країни-учасниці (Аруба, Кюрасао); і вільні асоціації (Маршаллові острови, Ніуе) [5].

Так склалося, що певні офшорні зони обслуговують певні регіони. Так, Гонконг є офшорними воротами до Китаю та з нього, Ірландія та Нідерланди зазвичай обслуговують глобальні операції транснаціональних компаній США. Що ще виділяється, так це географічна нерівність Європи, зокрема (колишніх) територій Британської імперії, за якою слідує центральна роль низинних країн – Бельгії, Люксембургу та Нідерландів. Загалом, корпоративні кількісні ланцюжки зазвичай структуровані вздовж цієї групи, яка разом із багатством світового класу мільярдерів фактично становить основу глобального капіталізму [5].

Карл Шмітт каже про офшори, що «понад, під і поряд з державно-політичними кордонами того, що здавалося суто політичним міжнародним правом між державами, поширилася вільна, тобто недержавна сфера економіки, яка пронизує всю глобальну економіку» [5].

Кожна фірма має унікальні причини для здійснення офшорної діяльності. При цьому при виборі юрисдикції найчастіше приділяють увагу географічному положенню, технологічному рівню, правовій системі й умовам оподаткування [5].

Щодо правового регулювання, то кожна держава самостійно визначає перелік офшорних юрисдикцій та заходи протидії ухилянню від сплати податків всередині держави. В Україні перелік офшорних зон визначений Додатком до Розпорядження Кабінету Міністрів України № 143-р від 23 лютого 2011 р. [6], а також Переліком держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України (які підпадають під трансфертне ціноутворення), який є Додатком до Постанови Кабінету Міністрів України № 1045 від 27 грудня 2017 р [7]. Але також кілька організацій зараз каталогізують і контролюють діяльність офшорів, включаючи різною мірою міжнародні організації, такі як Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР), G-20 та неурядові організації (НУО), такі як Tax Justice Network і Oxfam [5].

Класифікацію офшорних зон наведено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3 – Класифікація офшорних зон

Автори класифікації	Класифікація
Р. Палан, Р. Мерфі, К. Шаваньє [8]	– центри реєстрації з низькими ставками регулювання або податків – центри реєстрації (наприклад, Британські Віргінські острови, Панама) – місця секретності (наприклад, Ліхтенштейн) – спеціалізовані постачальники послуг (наприклад, Бермудські острови, острів Мен) – канали входу на ринок (зокрема, Нідерланди)
Дж. Гарсіа-Бернардо, Дж. Фіхтнер, Ф. В. Такес та Е. М. Хемскерк [9]	– канали – переважно «наземні» податкові гавані, які використовуються для перенаправлення прибутків (і зобов'язань), наприклад Нідерланди, Ірландія та Швейцарія, і використовують лазівки, такі як сумнозвісний «Подвійний ірландський голландський сендвіч» – поглиначі – більш традиційні податкові гавані, які використовуються для приховування капіталу
М. П. Хемптон, Дж. Крістенсен [10]	– функціональні - місце розташування банків (наприклад, Бермудські острови, Нормандські острови) – умовні – місце, де вони реєструються (наприклад, Сейшельські острови, Лабуан) – гібридні (наприклад, Кайманові острови)

Джерело: складено автором

Переваги та недоліки офшорного бізнесу наведені у таблицях 1.4 і 1.5.

Таблиця 1.4 – Переваги і недоліки офшорного бізнесу з точки зору компанії

Переваги	Недоліки
Зменшення податкового навантаження на організацію → підвищення прибутковості → підвищення конкурентоспроможності компанії; Покращені можливості для отримання інвестиційного капіталу; Збільшення обороту фінансових активів у міжнародному масштабі; Підвищення стабільності фінансових активів Захист від рейдерських атак.	Ускладнення ведення документації Скорочення робочих місць у компанії-донорі Сприяння розвитку «тіньової економіки» Недобросовісна податкова конкуренція та відповідно ухилення від оподаткування можуть викликати проблеми з податковими та правоохоронними органами

Джерело: складено автором на основі [11]

Таблиця 1.5 – Переваги та недоліки офшорного бізнесу з точки зору держави-донора

Переваги	Недоліки
Розвиток фінансових ринків Збільшення об'єму закордонних інвестицій, міжнародної торгівлі і фінансових потоків → покращення економічних показників (одним з показників економіки є ПІІ)	Зменшення податкових надходжень Відтік капіталу Збільшення тіньової економіки Збільшення рівня безробіття

Джерело: складено автором на основі [11]

Незважаючи на те, що офшорне фінансування лише нещодавно стало зрілим і професіоналізованим, механізми, що лежать в основі його глобального зростання, залишаються такими ж, як і століття тому. Офшорний світ розвинувся на основі міжнародної державної системи, де суверен вважається найвищою юридичною владою. Тобто під прикриттям міжнародного публічного права держави можуть вільно відкривати свою національну економіку для іноземного капіталу за допомогою двосторонніх і багатосторонніх засобів. Капіталістичні держави використовували цю свободу для полегшення мобільності капіталу, що є ключовою передумовою для процвітання офшорних фінансів, оскільки немає сенсу в односторонньому порядку залучати іноземний капітал у світі суворого контролю над капіталом [5]. Тобто держави фактично самі дозволяють працювати офшорам, незважаючи на усі недоліки.

Іншими словами, офшорні фінанси зроблені з суверенних держав, закріплюючи капіталістичний світ власності через нестримну комерціалізацію державного суверенітету. Отже, жодна держава не може суттєво контролювати сучасні офшорні фінанси, оскільки запровадження регулювання в одному місці призведе до переміщення капіталу в інше місце. Цікаво, що для сучасної географії фінансової влади є чіткі історичні прецеденти. Розглядаючи, наприклад, зародження сучасного капіталізму, Аррігі стверджував, що «генуезька купецька еліта займала місця, але не визначалася місцями, які вона займала», створюючи «нетериторіальну» інфраструктуру, подібну до офшорного «ринку євродоларів». Іншими словами, сучасний капіталізм одночасно розвивався в просторі місць, де він став прив'язаним до певних держав, і просторі потоків, що охоплював мережі,

що знаходяться поза контролем будь-якої держави. Там, де Голландська Республіка та Великобританія фактично діяли компанії держав, що представляють собою відносну єдність між державою та капіталом, втіленим у їхніх квазісуверенних компаніях Ост-Індії, оскільки гегемонічна влада перейшла до Сполучених Штатів, приватизована корпоративна влада невблаганно глобалізувалась та посилювалася, а суверенітет, що підтримує глобалізаційні корпорації, дедалі більше розсіювався по всьому світу. За словами Аррігі, вказуючи на розкладання територіального суверенітету, «вибуховий ріст транснаціональних корпорацій … цілком міг ініціювати відмирання сучасної міждержавної системи як основного осередку світової влади» [5].

Щоб зрозуміти, як капітал править світом, нам потрібно систематично розрізняти формальний і ефективний суверенітет і усвідомити, що корпоративна влада завжди походить від державної влади. Суверенітет, що лежить в основі офшорних фінансів, можна порівняти з класичним описом сучасної корпорації Берла та Мінза, підкреслюючи поділ між корпоративною власністю та контролем. Подібним чином володіння суверенітетом і контролем розійшлися: там, де перше залишається сферою національної держави, контроль над глобальним суверенітетом поступово переміщується до великих корпорацій та їхніх професійних сторожів, які підтримують офшорний простір власності. Хоча ОФЦ законно розміщують фінансову діяльність нерезидентів за межами територіальних кордонів, це залишається в межах їх суверенних повноважень: хоча законодавці пов’язані територіально, суверенітет на продаж має екстериторіальний характер. Важливо, що численні уламки комерціалізованого суверенітету, які доступні у всьому світі використовуються як єдиний пакет глобальними корпораціями та елітами, поєднуються, зливаються і зрештою мутують у «нову глобальну форму суверенітету» – детериторіалізований суверенітет, який спільно підтримує планетарне панування капіталу [5].

На рубежі тисячоліть офшорні фінанси стали двигуном світового капіталізму. Його вражаюче зростання зараз пов’язане з ширшими фінансовими та технологічними змінами, такими як нестримна капіталізація корпорацій, коли

корпорації набувають все більших фінансових рис, що сприяє зростанню нерегульованого, небанківського, ринкового фінансування, яке в основному організовується офшорами. Подібним чином банки та фінансові установи разом увійшли в цей тіньовий фінансовий світ, який юридично розглядається як відмінний від регульованої банківської та фінансової діяльності, проте фінансова криза 2008 року показала, що ці два світи тісно пов'язані між собою та фактично складають одне ціле, в якому офшорний компонент домінує [12].

Ці зміни розгорнулися в ширшому процесі безперервної неолібералізації, що прискорило глобальну нерівність у доходах і багатстві, оскільки багаті та впливові тепер можуть просто вибирати, платити їм податки чи ні, що часто цілком законно. Саме цей розвиток підриває соціальну тканину суспільства, фактично розсікаючи її навпіл, оскільки еліти все більше ухиляються від виконання своїх громадських обов'язків, юридично відокремивши себе та свою власність від відповідних країн походження, ніби вони жили в іншому місці або взагалі ніде. Саме ці події викликали народне обурення в усьому світі, де зростає кількість націоналістів, які обіцяють «осушити болото» [12].

На жаль, враховуючи те, що офшори, які підтримують глобальний капіталізм, будуються в основному на національній політиці, ідея про те, що націоналісти «повернуть контроль» у глобалістів, є дискусійною. Офшорне фінансування побудоване на основі односторонньої комерціалізації того, що здебільшого становить національний суверенітет, з метою залучення капіталу, головним чином мобілізованого через глобальну мережу двосторонніх податкових, торговельних та інвестиційних угод. Іншими словами, сучасний глобальний капіталізм, що очолюється трильйонними корпораціями та класом мільярдерів, не потребує багатостороннього порядку – це далеко не так, оскільки він процвітає на суверенних кордонах і відповідних правових механізмах винятків [12].

Таким чином, нинішнє зростання неліберальних сил може не свідчити про розрив усталеного порядку, а радше закріплювати його глобальне домінування, оскільки «політична іллібералізація може однаково захистити економічне ядро неоліберального проєкту від народного опору, фактично функціонуючи як його

токсичне захисне покриття» не в останню чергу для захисту офшорної власності. Швидкий огляд витоків даних показує, що більшість авторитарних «сильних людей» самі захистили свої активи та доходи в офшорах разом із значною фракцією світового класу мільярдерів, яка їх спонсорує. Цинічно, що те саме стосується глобальних медіа-баронів, які доповнили свої неоліберальні наративи нативістською отрутою, продаючи чесноти патріотизму, водночас живучи справжніми «громадянами світу», маючи кілька паспортів, щоб мінімізувати податки на свої величезні бізнес-інтереси, структуровані в офшорах. Підйом Болсонару чи Трампа, поява Brexit – при найближчому розгляді ці та інші політичні події, спричинені «темними грошима», свідчать про повстання офшорних мільярдерів, а не про повстання народу проти правління. Тим часом навіть голова вищої церкви неолібералізму – Всесвітнього економічного форуму (ВЕФ) – семантично дистанціюється від «глобалізму», щоб краще врахувати «національні інтереси» в умовах глобалізації, незважаючи на те, що глобальний капіталізм, побудований офшорними мільярдерами для себе, що щорічно збирається в Давосі, просто вирує, як і раніше [12].

Більше того, дивлячись на те, що називають Alt-right, ми знаходимо вульгарне вихваляння нестримної корпоративної влади за обкладинкою «освіжаючих» мемів і культурних наративів, що демонструє дивовижне продовження неолібералізму загалом і радикальне поглиблення корпоративного суверенітету зокрема. Тому що їх ідеал – це капіталістична держава, яка повністю відкидає передумови ліберальної демократії, де президентів замінюють генеральні директори, які керують державами як корпораціями, максимізуючи акціонерну вартість для їхніх кінцевих бенефіціарних власників, тобто глобального класу мільярдерів. Відповідно до того, що такі мислителі, як Нік Ленд і Кертіс Ярвін, називають GovCorp, політика вважається незаконною, а громадяни позбавляються своїх прав – єдиним правом людини буде «вихід» для тих, хто може собі це дозволити, що означає втечу капіталу, дотримання «чавунного права» мобільності капіталу. У тому, що може перетворитися лише на нескінченну гонку до дна, майбутні держави GovCorp вічно змагатимуться за гіпермобільний офшорний

капітал. Незважаючи на популістські заклики народної демократії, метою цих самопроголошених суперників глобального порядку є досягнення останньої межі неолібералізму: повне корпоративне захоплення суверенних урядів і самих держав [12]. Простіше кажучи, в такому разі все перетвориться на олігархію – керуватимуть ті, у кого більше грошей, а держави перетворяться на бізнес з ціллю збагачувати власників.

Хоча ця перспектива ще не здійснилася, сучасний капіталізм дедалі більше перетворюється на глобальну платформенну економіку, де офшорні фінанси є його центральною операційною системою, а решта світу підключена до його домінантної операційної логіки на різних умовах. Там, де звичайні громадяни та підприємства підпорядковуються глобальному капіталістичному правлінню через свої відповідні держави – запроваджуючи жорстку економію, податки та, дедалі частіше, авторитаризм – офшорні мешканці виросли над територіальними обмеженнями, фактично перетворившись на глобальну олігархію без громадянства, яка живуть таємні й tax-free життя зі своїми величезними статками, підтримуваними експансійною монетарною політикою. Представляючи вінець поразки капіталу над працею, офшорний світ загрожує породити епоху ультраімперіалізму, оскільки все більше держав фактично об’єдналися в офшорну федерацію, «замінивши імперіалізм священним союзом імперіалістів». Насправді офшорний світ уже працює як глобальний інкорпорований Левіафан, як кінцева держава-кредитор світу, з кількома глобальними банками, юридичними та бухгалтерськими фірмами, які «виглядають як держава». У цій якості, крім того, ці (пара)фінансові гравці володіють класичною гегемоністською владою в інших місцях, здійснюючи «функції лідерства та управління системою суверенних держав», як це чітко продемонстровано під час управління фінансовою кризою, радячи безглуздим урядам звільнитися від проблемних офшорних портфелів небагатьох ціною жорсткої економії для багатьох [12].

Підсумовуючи, можна сказати, що якщо теперішню ситуацію з офшорами пустити на самотік, позбавити фінансові потоки через офшори контролю, то світом і де-юре, і де-факто керуватимуть мільярдери-олігархи як бізнесом. З іншого боку,

заборона використання офшорів означатиме появу чверті світового ВВП на світовому фінансовому ринку, що обвалить його, спричинить величезну інфляцію, зниження економіки, незадоволення людей і бізнесменів, а незадоволені люди з великими грошима – це дуже велика проблема.

1.2. Еволюція офшорного бізнесу

Офшор – не нове поняття за своєю суттю. Вперше подібну схему використовували у давніх Афінах, коли було запроваджено двовідсотковий імпортний та експортний податок. Щоб уникнути сплати податків, грецькі та фінікійські купці почали об'їжджати територію Афін. Незабаром як податкові притулки стали виступати прилеглі дрібні острови, куди завозилися товари без сплати мит та податків.

У XV столітті у Фландрії були дуже низькі торгові обмеження та податки, через це англійським купцям було вигідніше возити та продавати шерсть у Фландрії, а не в Англії, де податки та обмеження були значно вищими.

У США офшорна історія ухилення від податків почалася з XVIII століття: для ухилення від імпортного податку, що накладається Англією, торговці намагалися здійснювати свою торговельну діяльність через Латинську Америку.

У 1889 у Нью-Джерсі запровадили законодавство, спеціально розроблене для залучення корпорацій з Нью-Йорка на інший бік річки Гудзон. З поправками, внесеними у 1896 і 1899, це законодавство звільнило корпорації від набагато більш обмеженого законодавства Нью-Йорка щодо монополій, злиттів і поглинань, а також трастів. У результаті Standard Oil Trust, серед багатьох інших компаній, перенесла своє офіційне місце розташування до підставної компанії Нью-Джерсі, зберігши головний офіс у Нью-Йорку. Сусідній Делавер швидко скопіював концепцію низького регулювання, щоб протистояти дефіциту бюджету. Після запровадження дуже вільного корпоративного законодавства з майже відсутнім

наглядом кількість таких компаній, зареєстрованих там, зросла з 1400 у 1902 до 4800 у 1919. На той час понад 40 відсотків державних доходів Делаверу надходило від реєстраційних зборів і корпоративного оподаткування. Початковим наміром цих двох держав було залучення корпорацій за допомогою вільного законодавства. Однак дедалі більша різниця між державними та місцевими корпоративними податками в США відкрила можливості для ухилення від сплати податків через підставні компанії. Делавер відповів зниженням податків на підставні компанії. Роялті, сплачені компанії в Делавері її дочірніми компаніями в США, наприклад, були звільнені від оподаткування, хоча компанія все ще повинна була сплачувати федеральний корпоративний податок. Розумно спрямувавши потоки своїх доходів через шельфи штату Делавер, американські компанії могли б зменшити свої податкові рахунки на 15-24 відсотки. Підставні компанії запропонували додаткову перевагу конфіденційності, оскільки бенефіціарний власник потоків доходів міг залишитися прихованим. До 2011 Делавер налічував більше корпорацій, ніж жителів, 945 000 проти 898 000. Ці корпорації отримали близько 860 мільйонів доларів США у вигляді зборів і податків, що становить близько 25 відсотків державного доходу. Світовий банк серйозно занепокоєний тим, що дуже велика щорічна кількість нових юридичних осіб у США, приблизно в десять разів більше, ніж у всіх 41 юрисдикціях податкових гаваней разом узятих, включає велику кількість підставних компаній із прихованими власниками [14].

У кін. XIX ст. Швейцарія спростила реєстрацію юридичних осіб, ставши прототипом сучасної юрисдикції офшорних зон. На тлі залучення фінансового бізнесу в економіку в Швейцарії було створено центри обміну грошей, розроблено інститути фінансової таємності, що й стало притулком для іноземного капіталу (було ухвалено закон, який вимагав від банкірів вести облік рахунків своїх клієнтів, але забороняв їм розкривати цей облік третім сторонам).

З 1929 р. у Великобританії можна було не платити податки компаніям, які зареєстровані у Лондоні і не ведуть діяльності на території Сполученого Королівства. Прецедентом стали кілька судових рішень. При цьому Лондон до

цього виконував функції офшора вже кілька століть, адже зареєстровані там банки користувалися податковими пільгами [13].

У 1934 р. у Швейцарії під впливом наслідків Великої Депресії, особливо після серії банкрутств у Німеччині й Австрії, для збереження стабільності банківської системи було ухвалено закон про банківську таємницю, за порушення якого передбачена кримінальна відповідальність. Закон гарантував, що як тільки капітал перетинав кордони конфедерації, він перебував під захистом швейцарського уряду [13].

У 1957 р. Банк Англії ухвалив рішення не визнавати місцем угоди Великобританію, якщо транзакція (будь-яка) проводиться між резидентом і нерезидентом. Це означає, що Сполучене Королівство не регулює такі транзакції. Але оскільки фактично транзакція відбувалася у Великобританії, то інші держави також не мали впливу на неї [13].

Власне термін «офшор» уперше з'явився в одній із газет на східному узбережжі США наприкінці 1950-х років. Йшлося про фінансову організацію, яка уникла урядового контролю шляхом географічної вибірковості. Іншими словами, компанія перемістила діяльність, яку уряд США бажав контролювати та регулювати, на територію зі сприятливим податковим кліматом.

У 1965 році на Багамських островах було запроваджено закон, який дозволяв банкам обслуговувати рахунки іноземців [13].

Черговий стимул офшори отримали в 1963 р., коли з’явилися євробонди. Ці знову винайдені інструменти представляли собою облігації на пред’явника, тобто були анонімними, і випускалися в офшорах. Банк, штаб-квартира якого знаходилася в Лондоні, емітував їх в амстердамському аеропорту Схіпхол, ухиляючись від британського гербового збору, а виплати за купонами відбувалися, наприклад, у Люксембурзі, щоб уникнути британських прибуткових податків.

У 1970-ті роки низка острівних колоній Великобританії здобули незалежність, а деякі, що залишилися у складі Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії, були позбавлені фінансового субсидування з британського бюджету і перейшли на самостійне формування свого бюджету.

Зробили вони це шляхом перетворення своїх країн на офшорні юрисдикції і, відповідно, отримання доходу від функціювання офшорних компаній. Наприклад, в Ірландії, Гібралтарі, на Кіпрі, о. Мен та низці інших країн і територій у 1970-і рр. відбувалася стрімка лібералізація законодавства у банківській сфері, сфері міжнародного руху капіталу, фондових ринків (їх відкриття для нерезидентів), перехід до плаваючих валютних курсів.

Наприкінці XX ст. у США також відбулася лібералізація фінансового законодавства. Було скасовано 30% податок на доходи за облігаціями нерезидентів, що були випущені Сполучених Штатах. Були створені міжнародні банківські зони, де іноземні банки могли не притримуватися вимог США щодо розміру обов'язкових резервів. Було скасовано закон Гласа-Стігала, який жорстко регулював кредитування та процес відкриття банківських відділень. Натомість дію закону Еджа від 1919 року, який надавав право відкривати американським банкам так звані «корпорації Еджа», які могли інвестувати в іноземні банки та фінансові компанії, у 1978 р. було поширено і на іноземні банки.

За останні 30 років відбулася стрімка «офшоризація» світової економіки і в результаті, велике посилення суперечливого впливу офшорних фінансів на світові фінансові ринки і міжнародні економічні відносини. За цей час кількість територій, які оголосили про свій офшорний статус, дуже збільшилася. Разом з тим, так само різко збільшилася кількість ділових структур, зареєстрованих на цих територіях, значно виріс перелік послуг, які надаються. Офшорний бізнес став активно проникати в нові сфери економічної діяльності та на нові ринки, насамперед – на раніше закриті ринки пострадянських країн. Нарешті, помітно вдосконалилися самі методи ведення офшорного бізнесу, ускладнилися його форми і структура.

В результаті ми маємо такі сучасні риси офшорних фінансових центрів:

- лібералізоване валютно-кредитне законодавство;
- здійснення операцій в основному з іноземною для даної країни валютою;
- гарантія дотримання фінансової та банківської таємниці;
- відсутність валютних обмежень;

– зручна податкова система тощо.

Щодо етапів розвитку офшорного бізнесу, то існує декілька їх класифікацій від різних вчених, які наведені у таблицях нижче.

Таблиця 1.6 – Етапи розвитку офшорного бізнесу за А. М. Вороніною

Етапи	Особливості
«Нульовий етап» (до кін. 1950-х рр.)	Стародавні часи: приклади створення автономних утворень, що користувалися тими чи іншими пільгами і привілеями порівняно з іншою частиною держави, які можна вважати «прообразом» офшорних юрисдикцій
І етап (кін. 1950-х рр. – поч. 1980-х рр.)	Зародження офшорного бізнесу в його класичному розумінні при незначній кількості країн і кількості зареєстрованих в них офшорних компаній. Метод офшору застосовувався вузькоспеціалізовано та індивідуально під кожну компанію-клієнта (найчастіше БНК).
ІІ етап (кін. 1980-х рр. – поч. 1990-х рр.)	Етап зростання. Кількість офшорних юрисдикцій значно збільшилася і кількість реєстрованих в них компаній досягла максимуму. Метод використання офшорної оптимізації оподаткування став відомим і популярним, за цим були створені стандартні схеми застосування безподаткових фірм, які не вимагали висококваліфікованого консультування. На ринок реєстрації компаній вийшло безліч малих і середніх адвокатських бюро та фірм, що надають консалтингові послуги. На національному рівні почали вживались обмежувальні заходи.
ІІІ етап (кін. 1990-х рр. – 2000 р.)	Стабілізація офшорного бізнесу. Уперше висуваються вимоги про досягнення необхідної прозорості офшорів. Кількість компаній, які реєструють свій бізнес в ОФЦ, трохи знизилася, і разом з цим ускладнилися механізми роботи самих офшорних фірм, услід за чим деякі юрисдикції перестали надавати офшорні послуги та пішли з ринку. Цей етап знаменує початок міжнародного антиофшорного регулювання.
IV етап (2001-2004 рр)	Тимчасовий спад розвитку офшорного бізнесу. Відбувається скорочення кількості офшорних зон і компаній внаслідок державного та міждержавного регулювання. Посилилися вимоги до прозорості через трагедію в США у 2001 р., тому обмежується застосування конфіденційних інструментів офшорного бізнесу. Зростає вплив на ринок банків і великих консалтингових фірм, які не належать до офшорів. Відбувається повернення до індивідуальних офшорних інструментів.
V етап (від 2004 р. до сьогодні)	Модернізація офшорного бізнесу. Трансформації у світовій економіці та посилення контролю призводять до модернізації офшорного бізнесу. Частина країн після цього йде з ринку, інші намагаються знайти нові ніші для застосування офшорних механізмів (наприклад, офшорний аутсорсинг послуг, різні послуги й операції на ринку інформаційно-телекомунікаційних технологій, організація азартних ігор через Інтернет, кептивне страхування, створення нових, що задовольняють всім міжнародним вимогам організаційно-правових форм офшорних організацій тощо); вперше входять в офшорний бізнес треті країни.

Джерело: [13]

Таблиця 1.7 – Етапи розвитку офшорного бізнесу за О. С. Живіхіною

Етапи	Особливості
І етап (кін. XIX ст. – 1930-і рр.)	Розвиток трьох основних інструментів податкових гаваней: – зниженого або нульового рівня оподаткування для нерезидентів; – полегшеного порядку заснування фірми; – юридично захищеної секретності.
ІІ етап (1940-і – 1960-і рр.)	Початок використання режиму пільгового оподаткування групою країн на чолі зі Швейцарією як міжнародної стратегії розвитку
ІІІ етап (1970-і рр. – кін. 1990-х рр.)	Пік розквіту
IV етап (кін. 1990-х рр. – сьогодення)	Активне втручання наглядових органів у діяльність офшорних юрисдикцій

Джерело: [13]

Таблиця 1.8 – Етапи розвитку офшорного бізнесу за Р. Паланом

Етапи	Особливості
І етап (кін. XIX ст. – 1920-і рр.)	Зародження окремих елементів, характерних для офшорів
ІІ етап (1920-1930-і рр.)	Поява перших офшорних зон
ІІІ етап (1960-1990-і рр.)	Активне виникнення і розвиток сучасних офшорів
IV етап (від 2001 р. до сьогодні)	Період активного «наступу» на офшори з боку розвинених держав

Джерело: [13]

Отже, по суті офшори існують з давніх-давен, але дуже довгий час їх існування було не системним, а одиничним. Розвиток офшорів як бізнесу припадає на середину XX ст. Існує кілька класифікацій етапів розвитку офшорного бізнесу, і вищезгаданий факт є для них єдиним. Також на поч. XXI ст. почалися часи регулювання офшорної діяльності.

1.3. Методологія дослідження офшорного бізнесу

Для вивчення офшорного бізнесу використовуються як кількісні, так і якісні методи. Якщо якісні підходи передбачають структурний опис і пояснення динаміки процесу розвитку і виявлення перспектив на основі попередньої динаміки та інших даних, то кількісні методи дозволяють виявити закономірності у виникненні явищ та вивести загальні аспекти. Щоб висвітлити закономірності розвитку явища та

пояснити динаміку процесу, використовуються кількісні методи. Кількісні підходи до розуміння динаміки розвитку офшорного бізнесу передбачають обробку статистичних даних і ґрунтуються на розрахунках детермінованих показників, таких як …

Для оцінки ефективності використання офшорного бізнесу можна використати методику на основі KPI.

KPI (з англ. «key performance indicators» - «ключові показники ефективності») – це числові, виражені в абсолютних чи відносних (відсоткових) значеннях показники для вимірювання результативності та ефективності вжитих дій.

Ефективність показує співвідношення витрат із результатами, а результативність — ступінь досягнення намічених цілей.

Виділяють чотири великі групи KPI:

- За результатом. Показують те, що вийшло після завершення виконання того чи іншого завдання.
- За витратами. Показують витрати на досягнення завдань.
- За продуктивністю. Відбивають, як співвідносяться грошові чи тимчасові витрати та отриманий результат.
- За ефективністю. Показують співвідношення показників.

KPI потрібні для того, щоб виявити сильні та слабкі місця та прийняти рішення про те, як зробити певні процеси кращими, визначити цілі для людей та організацій та найбільш ефективні шляхи їх досягнення.

Групи KPI показані на рис. 1.1.

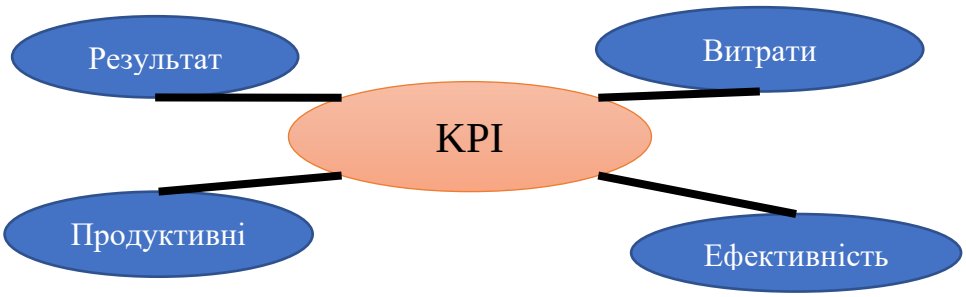

Рис. 1.1 – Загальні групи KPI [18]

KPI відрізняються в різних галузях і залежать від конкретних критеріїв ефективності. Вони складаються не лише з фінансових даних, що є поширеною помилкою, але й із усіх бізнес-цілей. KPI дасть вам факти, коли ви намагатиметеся оцінити, чи досягаєте ви конкретних цілей.

Прикладами KPI можуть бути річний дохід або продажі в певному магазині. Залежить від того, що потрібно оцінити.

При оцінці офшорингу слід звернути увагу на чотири категорії KPI і стежити за ними.

Перша категорія – це показники операційної ефективності. Дотримання всіх термінів є критично важливим для малого та середнього бізнесу. Одна невелика затримка може обернутися лавиною зривів термінів і втратою прибутку. Клієнти шукають постачальників, які доставляють вчасно та дотримуються своїх домовленостей.

Відслідковування термінів і контрольних точок етапів разом із командою з офшорингу дасть можливість:

- мати достатньо часу для планування змін у проєкті;
- переконатися, що потрібні люди виконують правильну роботу;
- надати клієнтам і партнерам точні контрольні показники.

Подібні показники операційної ефективності показують, чи офшорна команда допомагає компанії чи затримує. Затримки доставки можуть бути проблемою для офшорних команд, особливо якщо немає зв’язку. Професійна команда забезпечить своєчасну роботу, а також звіти про етапи, щоб ви завжди знали, яка ступінь готовності роботи [18].

Показники операційної ефективності зображені на рис. 1.2.

Рис. 1.2 – Показники операційної ефективності [18]

Наступна категорія KPI – показники відносин з клієнтами. Пошук потенційних клієнтів, належне взаємодія з ними та перетворення їх на клієнтів є життєво важливим для бізнесу, особливо для того, який тільки закріплюється в галузі. Ключові показники ефективності, орієнтовані на клієнта, стосуються задоволеності клієнтів, утримання та ефективності кожного клієнта, щоб надати чітку картину того, що відбувається з вашою споживчою базою.

Нижче наведено два найважливіших, ключових показники ефективності клієнтів для компанії:

- Довічна вартість клієнта (CLV) – очікувана сума грошей, яку один клієнт витратить протягом життя.
- Вартість залучення клієнта (CAC) – загальні витрати на продажі та маркетинг для залучення нового клієнта.

Порівняння цих двох орієнтованих на клієнта KPI дає приблизну оцінку залучення клієнтів при запровадженні офшорної діяльності в компанії (варто слідкувати, якщо офшорна діяльність запроваджується для залучення нових клієнтів) [18].

Третя категорія – показники продуктивності процесу. Для невеликих підприємств цілком доцільно перевести лише одну або дві функції в офшор. Однак це не означає, що це єдині речі, за якими слід уважно пильнувати. Загальний стан бізнесу завжди є хорошим показником його здоров’я.

Час запуску є чудовим показником для спостереження в цій категорії. Це тривалість часу, який потрібен для запуску бізнес-процесу, як-от реєстрація відвідувачів. Кілька інших інформативних показників продуктивності процесу:

- Рентабельність інвестицій (ROI) – вимірювання прибутковості інвестицій.
- Показник якості – відсоток продукції, придатної для продажу, від загального обсягу продукції.

Показники продуктивності процесів вимірюють здатність до роботи за всіма напрямками. Це допоможе розпізнати прогалини у бізнес-процесах, а також

те, що працює добре. Показники ефективності сприяють прозорості всієї організації та відкритому зв'язку [18] .

Показники відносин з клієнтами продемонстровано на рис. 1.3.

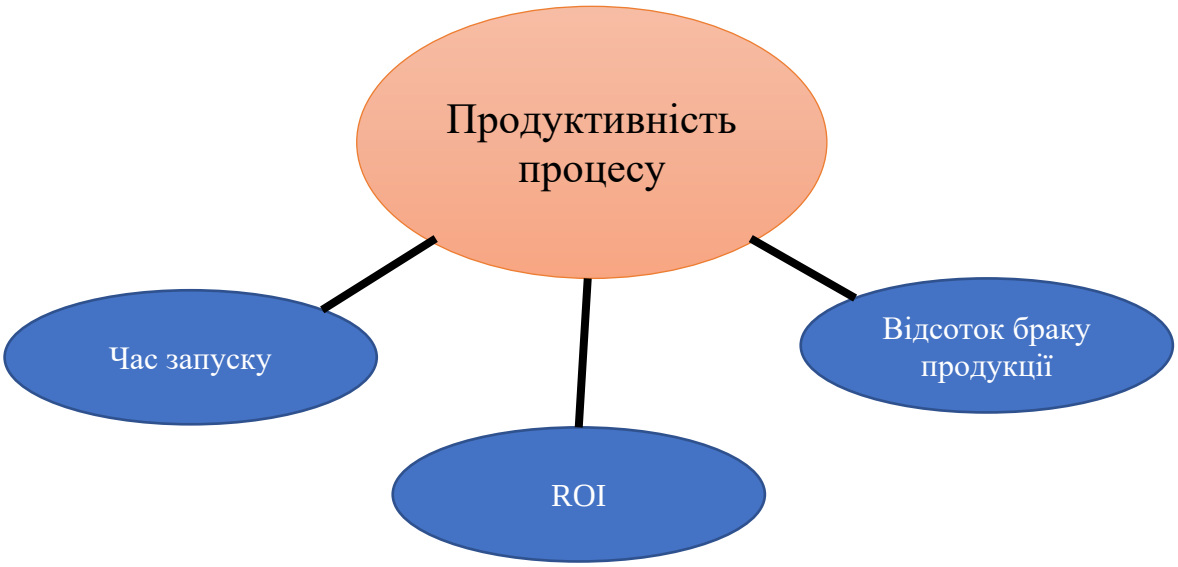

Рис. 1.3 – Показники відносин з клієнтами [18]

Четверта категорія – метрики вирішення конфліктів. Спілкування є надзвичайно важливим при роботі з офшорною командою. Потрібно передати чітке розуміння бізнес-процесів компанії людині, яка може не поділяти ту саму культуру, соціальну структуру тощо. За таких обставин можуть виникати проблеми зі спілкуванням. Найбільше значення має спосіб їх вирішення.

Одним із найпопулярніших способів вимірювання цього показника є вимірювання змін у взаємодії управлінського персоналу з підлеглими. Позитивне залучення та конструктивна співпраця зростають, коли заходи з вирішення конфліктів є успішними. Інші показники відносин також можуть бути хорошими індикаторами, як-от:

- Вирішення проблем
- Позитивні взаємодії
- Своєчасне спілкування

Вимірювання того, наскільки добре конфлікти вирішуються всередині компанії, є хорошим показником того, що офшорна команда тримає ситуацію під контролем. Легше збільшити прибуток, коли внутрішні справи йдуть гладко [18].

Показники конфліктності видно на рис. 1.4.

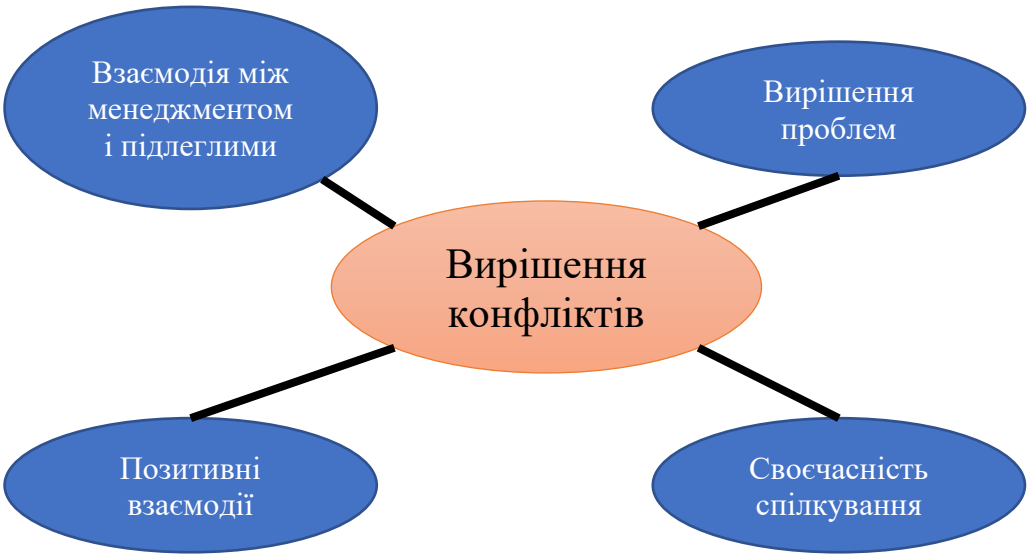

Рис. 1.4 – Метрики вирішення конфліктів [18]

Проте, як і у будь-якого метода, у метода KPI є недоліки [18]:

– Метод не призначений для швидкого реагування, адже для розробки KPI потрібен час. Це накопичення даних за певний час, щоб описати, як розвивається процес.
– Крива навчання – KPI надають багато інформації про кожну маленьку секцію бізнесу, тому потрібні деякі дослідження, щоб зрозуміти, як найкраще застосувати всю цю інформацію.
– Неправильне використання – іноді співробітники знаходять способи обдурити систему, і інформація, отримана за допомогою KPI стає менш точною.

В узагальненому вигляді метод KPI для оцінки офшору всередині компанії подано у табл. 1.9.

Таблиця 1.9 – Метод KPI для оцінки офшору всередині компанії

Категорія	**Показники**
Операційна ефективність	Дотримання всіх термінів
	Потрібні люди виконують правильну роботу
	Точні контрольні показники
Відносини з клієнтами	Довічна вартість клієнта (CLV)
	Вартість залучення клієнта (CAC)
Продуктивність процесу	Час запуску
	Рентабельність інвестицій (ROI)
	Показник якості (відсоток браку)

Продовження таблиці 1.9

Метрики вирішення конфліктів	Взаємодія між менеджментом і підлеглими
	Вирішення проблем
	Позитивні взаємодії
	Своєчасність спілкування

Джерело: складено автором на основі [18]

Отже, для вимірювання світового ринку офшорного бізнесу можна використовувати стандартні кількісні і якісні методи, а для оцінки роботи офшора в межах компанії найкраще використати метод KPI, який є систематизований у табличці і складається з таких категорій, як вимірювання операційної ефективності, якості відносин з клієнтами, продуктивності процесу роботи і метрик вирішення конфліктів. До вимірювання операційної ефективності належить перевірка дотримання всіх термінів, професійної придатності до роботи і правильності контрольних показників і величин. До перевірки відносин з клієнтами належать такі показники, як довічна вартість клієнта і вартість залучення клієнта. Щоб виміряти продуктивність процесу, використовують метрики часу запуску, рентабельності інвестицій і відсоток браку продукції, а щоб виміряти якість вирішення конфліктів, вимірюють взаємодію між менеджментом і підлеглими, як вирішуються проблеми, чи є позитивні взаємодії і скільки, а також своєчасність спілкування.

РОЗДІЛ 2.
АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОФШОРНОГО БІЗНЕСУ У СФЕРІ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

2.1. Динаміка розвитку та сучасний стан офшорного бізнесу

За час існування офшорів було розроблено величезну кількість показників і методик, які допомагають оцінювати і відслідковувати стан офшорного бізнесу і юрисдикцій. Існує величезна кількість показників, які допомагають, прямо чи опосередковано, в цілому або галузево, оцінити динаміку й сучасний стан офшорного бізнесу.

Наприклад, Tax Justice Network проводить оцінку за індексом корпоративного податкового раю (Corporate Tax Haven Index, CTHI), який ретельно оцінює податкові та фінансові системи кожної юрисдикції, щоб створити чітку картину найбільших у світі факторів глобального зловживання корпоративним податком, а також висвітлити закони та політику, які політики можуть змінити, щоб зменшити можливості зловживання корпоративним податком у своїй юрисдикції. Процес дослідження передбачає зіставлення бази даних оцінок, що ґрунтуються на доказах. База даних є результатом понад року кабінетних досліджень спеціальною командою та численними дослідниками з усього світу. База даних охоплює інформацію про правові, адміністративні, регуляторні та податкові структури юрисдикцій. Основними джерелами даних є офіційні та публічні звіти ОЕСР та асоційованого з ним Глобального форуму, МВФ та ЄС. Також проводилися консультації зі спеціалізованими податковими базами даних і веб-сайтами, такими як IBFD, бухгалтерськими фірмами «Великої четвірки» та іншими [19].

Значення CTHI розраховується шляхом об’єднання показника Haven Score та Global Scale Weight. Haven Score – це міра того, скільки можливостей для зловживань корпоративним податком допускає податкова та фінансова системи

юрисдикції, де нуль означає, що закони юрисдикції не дозволяють зловживань корпоративним податком, а 100 означає, що вони дозволяють необмежену сферу. Global Scale Weight – це міра того, яка частина фінансової діяльності транснаціональних корпорацій у всьому світі здійснюється в цій юрисдикції [19]. Тобто, якщо говорити простіше, то Haven Score показує свободу, а Global Scale Weight – популярність. Об'єднання рейтингу Haven Score і Global Scale Weight дає уявлення про те, наскільки велика частина корпоративної фінансової діяльності, що здійснюється в усьому світі, піддається ризику зловживання корпоративним податком з боку юрисдикції [19].

Дані перших 15 юрисдикцій з 70, які входять до рейтингу, представлені у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1 – Індекс корпоративного податкового раю 2021 (перші 15 з 70 територій)

Ранг	**Територія**	**Доля CTHI, %**	**Значення CTHI**	**Haven Score**	**Global Scale Weight, %**
1	Британські Віргінські острови[1]	6,4	2853	100	2,3
2	Кайманові острови[1]	6	2653	100	1,9
3	Бермудські острови[1]	5,7	2508	100	1,6
4	Нідерланди	5,5	2454	80	11
5	Швейцарія	5,1	2261	89	3,4
6	Люксембург	4,1	1814	74	9
7	Гонконг	4,1	1805	78	5,5
8	Джерсі[1]	3,9	1724	100	0,51
9	Сінгапур	3,9	1714	85	2,3
10	ОАЕ	3,8	1664	98	0,54
11	Ірландія	3,3	1459	77	3,2
12	Багамські острови[2]	3,3	1454	100	0,51
13	Великобританія	3,1	1382	69	7,3
14	Кіпр	3,1	1379	85	1,1
15	Маврикій[2]	2,3	1012	81	0,56

Джерело: складено автором на основі [20]

Примітки:

Примітка 1. Територія належить Великобританії (повноваження щодо призначення ключових урядовців належать британській короні, закони повинні бути затверджені в Лондоні та ін.).

Примітка 2. Країни Британської Співдружності (останньою інстанцією є Судовий комітет Таємної ради в Лондоні).

З цього рейтингу перших 15 юрисдикцій ми можемо бачити, що перші 3 місця посідають залежні або заморські території Великобританії, при цьому власне

Великобританія знаходиться за цим рейтингом аж на 13 сходинці. Якщо подивитися на рейтинг свободи, то можна побачити доволі великий розрив між заморськими і залежними територіями і власне Великобританією. При цьому за популярністю Великобританія більш популярна ніж усі заморські та залежні території, що входять до топ-15, разом узяті.

Також цікавим фактом є те, що при порівнянні за ступенем свободи найбільш вільні юрисдикції знаходяться згори рейтингу (перші 3), а далі на 8 і 12 місцях. Тобто в цьому питанні свобода юрисдикції не завжди означає її популярність.

За ступенем свободи найкращі території – це Британські Віргінські острови, Кайманові острови, Бермудські острови, Джерсі (усі – належать Великобританії), Багамські острови (країна Британської Співдружності; власне Великобританія за цим показником посідає 15 місце з перших 15 територій за загальним рейтингом. Також дуже вільними є Об’єднані Арабські Емірати, Швейцарія, Сінгапур, Кіпр тощо. Найпопулярнішими є Нідерланди, Люксембург, Великобританія, Гонконг, Швейцарія, Ірландія тощо.

Цікавим фактом є те, що кожна юрисдикція, яка входить до рейтингу за індексом, має дві можливості під час процесу дослідження подати відгук або оскаржити результати індексу. Це відбувається, коли вперше готуються попередні висновки та підраховуються остаточні результати. Якщо юрисдикція надає достатні докази, які суперечать оцінці, зробленій індексом, оцінка змінюється, щоб відобразити докази [19].

Оскільки офшорний ринок є великим (монополістично конкурентним), то на ньому працюють ринкові закони попиту й пропозиції, тобто вести компанію в менш популярних та/або менш якісних (більш важко вести бізнес, більш жорстке законодавство тощо) офшорних юрисдикціях буде коштувати дешевше, ніж у відомих, перевірених часом і більш лояльних до бізнесу. Дані про вартість ведення офшорної компанії в залежності від території наведені у таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 - Вартість заснування та обслуговування офшорної компанії у 2021 році

Юрисдикція	Вартість річної компанії[1], $	Термін реєстрації
Бермудські острови	1575	1 тиждень
Британські Віргінські острови	1590	2 тижні
Беліз	1165	1 тиждень
Панама	2590	2 тижні
Гонконг	2360	3-5 тижнів
Кіпр	2225	до 2 тижнів
Маршалові острови	1300	до 2 тижнів
о. Мен	4750	2-3 тижні

Джерело: складено автором на основі [21]

Примітка. Вартість річної компанії = Вартість відкриття компанії + Вартість обслуговування на рік

Як бачимо з таблиці 2.2 і враховуючи дані таблиці 2.1, вартість ведення і строки реєстрації офшорної компанії не є дуже вагомими факторами при виборі офшорної юрисдикції, хоча все таки вони мають певний вплив на це.

З плином часу офшори стають все більш популярними, адже обстановка у світі напружується більше і більше. Динаміку відтоку капіталу до офшорів продемонстровано у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3 – Динаміка відтоку капіталу в офшори в розрізі регіонів світу, 2017–2021 рр., $ млрд.

Регіон	2017	2018	2019	2020	2021	Темп приросту 2021/2017, %
Східна Азія	1898	2034	3102	4317	4678	146,47
Близький Схід	1546	1789	2365	2935	3001	94,[1
Латинська Америка	2101	2387	2365	2934	2876	36,89
Африка	167	238	587	710	901	439,52
Південна Азія	86	94	190	253	320	272,09

Джерело: [22]

За 2017-2021 рр. темпи відтоку капіталу до офшорів величезні. Зріст відбувся у всіх згаданих регіонах, найшвидше – у Африці, де від року до року темп відтоку капіталу до ОФЦ збільшувався. По Латинській Америці від 2020 до 2021 року відбулося невелике зниження відтоку капіталу, також Латинська Америка має найменший темп приросту відтоку капіталу за 2021 рік по відношенню до 2017 серед усіх згаданих регіонів. На Близькому Сході від 2020 до 2021 року відбулося порівняно невелике зростання відтоку капіталу до офшорів. Загалом по всіх

регіонах найбільший стрибок у відтоку капіталу відбувся у 2020 році через пандемію коронавірусу.

На рисунку 2.1 зображено динаміку офшорного багатства певних територій за 15 років, що вирахувана Габріелем Цукманом та іншими.

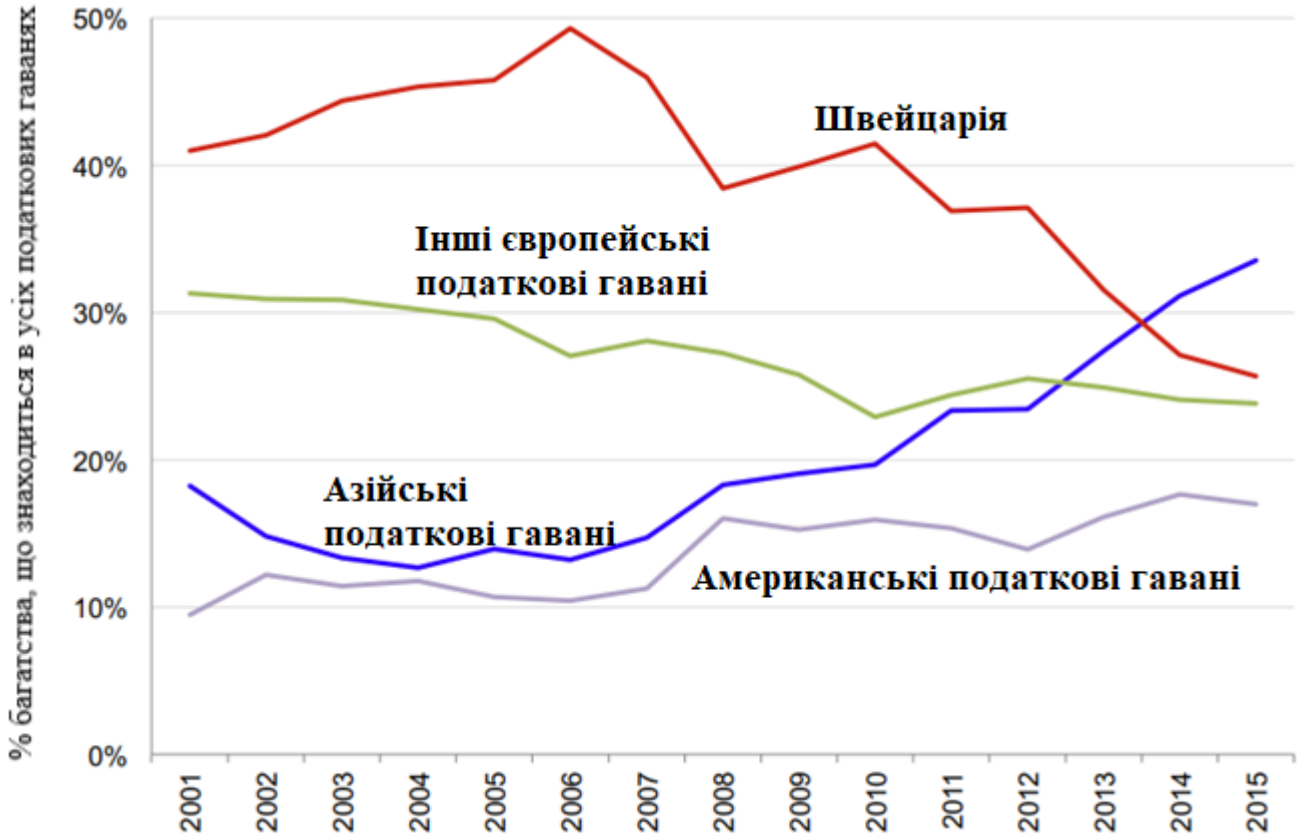

Рис. 2.1 – Динаміка офшорного багатства[1] [23]

Примітка. Цифри показують частку глобального офшорного капіталу, яким керують Швейцарія, інші європейські офшорні центри (Кіпр, Гернесі, Джерсі, острів Мен, Люксембург, Австрія, Бельгія та Сполучене Королівство), азійські офшорні центри (Гонконг, Сінгапур, Макао, Малайзія, Бахрейн, а також Багамські острови, Бермудські острови та Нідерландські Антильські острови, і американські офшорні центри (Кайманові острови, Панама та Сполучені Штати).

З рис. 2.1 дуже добре видно перерозподіл офшорного багатства завдяки підняттю Китаю на лідерські позиції у світі (і, відповідно, переміщення офшорного капіталу до азійських ОФЦ), дуже велике падіння офшорного багатства Швейцарії, невелике падіння у решті Європи, і невеликий зріст багатства в американських ОФЦ.

Для деяких країн офшорні компанії – один з багатьох способів заробітку для держави (найчастіше це розвинені країни), для деяких – найоб’ємніший, найбільш значущий, і навіть може бути ледь не єдиний. Відповідно і частка зайнятих в

офшорному секторі варіюється в залежності від значущості цього сектору для території. Такі дані зображені на рисунку 2.2.

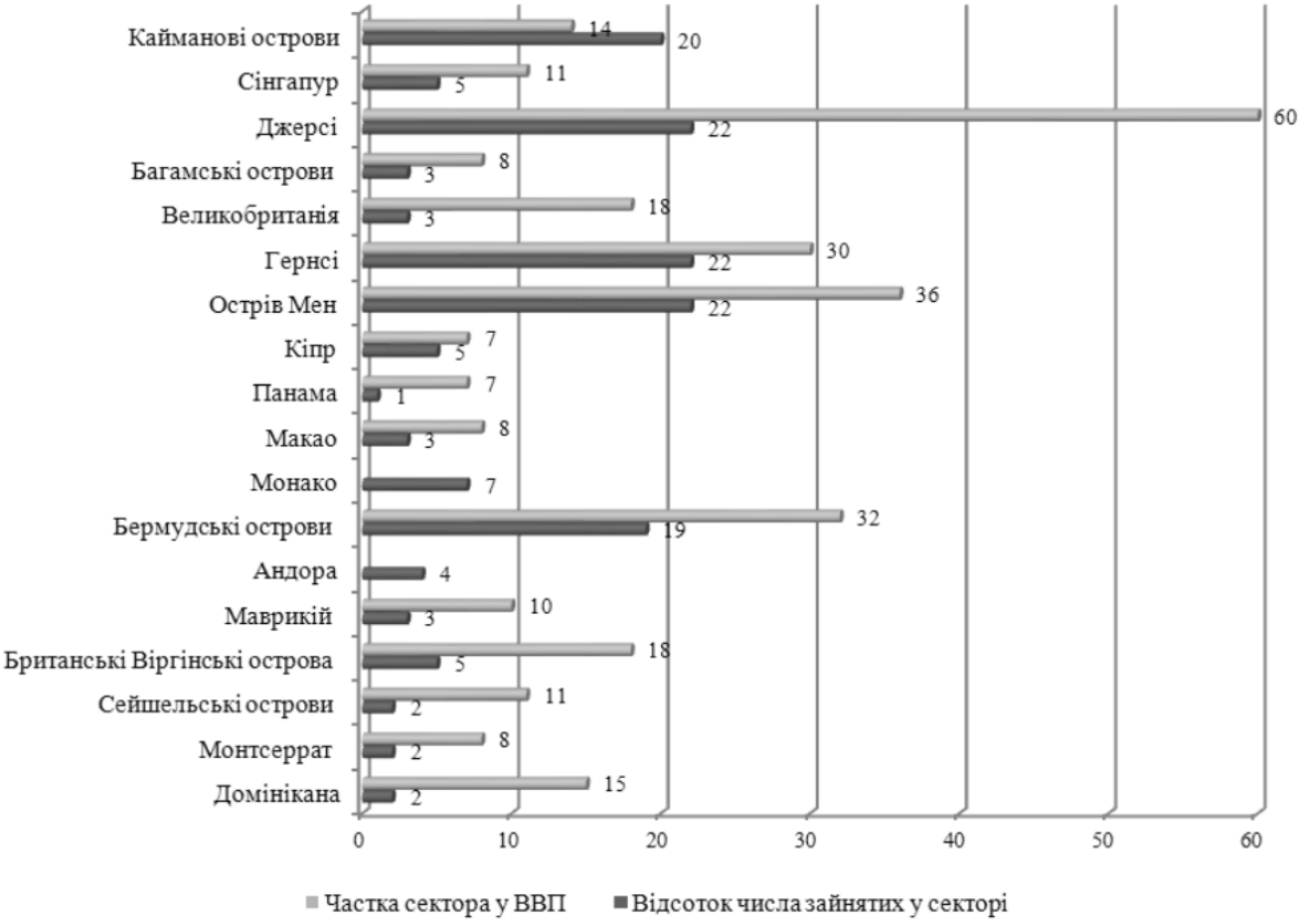

Рис. 2.2 – Частка сектора фінансових послуг у деяких офшорних юрисдикціях, % [13]

Частка зайнятих у секторі серед усіх зображених на рисунку територій не перевищує 22%, а частка у ВВП території варіюється від 8% у Макао та Монсерраті і до 60% у Джерсі.

Також з цього рисунку можна побачити, що найбільша продуктивність праці (найбільша різниця між часткою ВВП і часткою зайнятого населення) є на Британських територіях (залежних, заморських або Співдружності).

Також при вивченні стану офшорного бізнесу слід вивчити тему не лише з боку держав, а й з боку компаній. Така інформація є в таблиці 2.4, з якої ми можемо бачити, що дуже відомі компанії (а деякі – відомі, без перебільшення, кожному) мають неосяжну кількість офшорних компаній.

Таблиця 2.4 – Багатонаціональні компанії з великою кількістю офшорних компаній

Назва	**Загальна кількість офшорних дочірніх підприємств**	**Місцезнаходження офшорних дочірніх підприємтсв (кількість дочірніх підприємтсв в юрисдикції)**
Goldman Sachs Group	905	Багами (1), Барбадос (2), Бермудські острови (13), Британські Віргінські острови (6), Кайманові острови (511), Нормандські острови (12), Коста-Ріка (1), Кіпр (2), Гібралтар (1), Гонконг (22), Ірландія (52), Острів Мен (3), Люксембург (183), Маврикій (41), Нідерланди (30), Панама (1), Сінгапур (23), Швейцарія (1)
Morgan Stanley	619	Бермудські острови (4), Британські Віргінські острови (5), Кайманові острови (251), Нормандські острови (30), Кіпр (4), Гібралтар (1), Гонконг (20), Ірландія (39), Люксембург (65), Мальта (1), Маршаллові Острови (1), Маврикій (15), Нідерланди (113), Сінгапур (68), Швейцарія (2)
J.P. Morgan Chase & Co.	170	Багами (7), Барбадос (1), Бермудські острови (16), Британські Віргінські острови (4), Кайманові острови (25), Нормандські острови (15), Гонконг (17), Ірландія (9), Люксембург (33), Маршаллові Острови (3), Маврикій (13), Нідерланди (11), Сінгапур (11), Швейцарія (5)
Pfizer	157	Багамські острови (8), Бермудські острови (1), Кайманові острови (2), Нормандські острови (2), Коста-Ріка (3), Гонконг (6), Ірландія (27), Люксембург (28), Нідерланди (64), Панама (3), Сінгапур (10), Швейцарія (3)
Marriott International	147	Ангілья (1), Аруба (3), Багами (4), Бахрейн (1), Барбадос (1), Бермудські острови (5), Британські Віргінські острови (8), Кайманові острови (14), Нормандські острови (1), Коста Ріка (1), Гонконг (13), Ірландія (7), Йорданія (2), Ліван (1), Люксембург (20), Макао (1), Мальдіви (3), Мальта (2), Нідерланди (20) , Нідерландські Антильські острови (10), Панама (2), Самоа (1), Сінгапур (10), Сент-Кітс і Невіс (2), Сент-Люсія (1), Швейцарія (9), Теркс і Кайкос (3), Американські Віргінські острови (1)
PepsiCo	133	Барбадос (1), Бермудські острови (15), Кайманові острови (6), Коста-Ріка (2), Кіпр (13), Гібралтар (2), Гонконг (10), Ірландія (9), Йорданія (1), Ліхтенштейн (1), Люксембург (24), Маврикій (2), Нідерланди (32), Нідерландські Антильські острови (6), Панама (1), Сінгапур (2), Швейцарія (6)

Джерело: складено автором на основі [25]

Також офшорні компанії мають [26]:

- Apple: офшорна сума становить $214,9 млрд. Як податкову гавань використовує Ірландію. Apple заборгувала б уряду США $65,4 млрд. податків, якби не скористалася пільгами податкової гавані.
- Nike – тримає в офшорах $10,7 млрд. Використовує Бермудські острови як податкову гавань. Мали б заплатити $3,6 млрд. за податки, якби не скористалася перевагами податкової гавані. Це означає, що Nike сплачує лише 1,4% податку іноземним урядам на ці офшорні прибутки, що вказує на те, що майже всі гроші офіційно зберігаються дочірніми компаніями в податкових гаванях.

Деякі з 50 найбільших компаній США, які сховали приблизно $1,6 трлн. в офшорах, включають Microsoft, IBM, General Electric, Pfizer, Exxon Mobil, Chevron, Walmart. Ці 50 компаній отримали понад $4,2 трлн. прибутку в усьому світі, але вони використовували офшорні податкові гавані, щоб знизити ефективну загальну ставку податку лише до 25,9%, що було значно нижче встановленої законом ставки США в 35% і навіть нижче, ніж середній рівень сплати в інших розвинених країнах [26].

Отже, дослідження динаміки і сучасного стану офшорного бізнесу показує збільшення офшорного бізнесу і капіталу в цілому через немалу кількість потрясінь за останні 20 років (фінансова криза кін. 2000-х рр., війна росії проти України, коронавірус) і відповідним бажанням бізнесменів максимально убезпечити і сховати гроші від великих податків і всього іншого. Також ми спостерігаємо при вивченні динаміки і сучасного стану переміщення офшорного бізнесу та капіталу з європейських ОФЦ до азійських через економічний ріст Китаю та інших країн регіону. При цьому в Європі активно запроваджуються ініціативи й закони, які ускладнюють виведення нових грошей до офшорів.

2.2. Характеристика країн-лідерів офшорного бізнесу

Визначати лідерів на офшорному ринку варто за популярністю тієї чи іншої юрисдикції. Серед іншого, популярність ОФЦ можна дослідити за допомогою кількості інвестицій до/з нього. Така інформація станом на 2019 рік подана у таблиці 2.5.

Таблиця 2.5 – Запаси капіталу в основних офшорних центрах станом на 2019 рік

Офшорний фінансовий центр (ОФЦ)	**Прямі іноземні інвестиції в ОФЦ, $ млрд.**	**Прямі іноземні інвестиції з ОФЦ, $ млрд.**	**Портфельні інвестиції ОФЦ, $ млрд.**
Британські Віргінські острови	44,244	56,019	
Кайманові острови	57,383	40,377	4,859
Бермудські острови	0,73	31,045	0,917
Нідерланди	239,27	226,429	68,618
Швейцарія	67,677	47,203	10,853
Люксембург	5,615	1,372	109,944
Гонконг	86,462	55,988	74,991
Сінгапур	82,039	36,33	23,89
Ірландія	64,535	94,359	7,064
Багамські острови	0,942	0,119	0,011
Бельгія	64,05	61,149	3,874

Джерело: складено автором на основі [21]

На відміну від індексу корпоративного податкового раю (табл. 2.1), який вимірює популярність офшору за кількістю компаній, які мають там рахунки (що є доволі неточним показником, адже вимірюється кількість рахунків, а не кількість грошей), за допомогою кількості інвестицій до/з ОФЦ можна виміряти можна більш точно виміряти популярність у бізнесу певного ОФЦ, адже гроші в ОФЦ не знаходяться без діла, а працюють (напр. вкладаються в бізнес).

Найбільший ОФЦ за кількістю ПІІ – Нідерланди, як і за індексом корпоративного податкового раю. Наступним за популярністю за ПІІ можна сміливо вважати Гонконг, який за індексом корпоративного податкового раю знаходиться на 7 місці. А от, Бермудські острови, які за індексом корпоративного податкового раю були на 3 місці, серед країн у таблиці 2.2 пасе задніх.

При цьому дані про кількість ПІІ у та з ОФЦ, портфельні інвестиції показують різні канали й логіку, яка організовує офшорні фінансові потоки [21].

В якості країн-лідерів для подальшого дослідження було обрано Кіпр, Британські Віргінські острови, Люксембург і Гонконг.

Кіпр є членом як Європейського Союзу, так і Єврозони [27]. З моменту входження до ЄС Кіпр де-юре перестав бути офшорною зоною, хоча фактично офшорними вважаються зони, де податок нижчий від домашньої країни. У Кіпрі він складає 12,5%, що є одним з найнижчих показників у Європі [27].

Основний тип офшорної компанії на Кіпрі називається «Private Company Limited by Shares» (з англ. «приватна компанія, обмежена акціями) - поєднання товариства з обмеженою відповідальністю та акціонерного товариства. Директором і акціонером може бути будь-який нерезидент, фізична або юридична особа, при цьому компанія повинна мати секретаря для зв'язку з місцевою владою. Якщо існує бажання скористатися перевагами податкових механізмів Кіпру, то варто мати місцевого громадянина як директора компанії через податкове резидентство компанії. Допускаються лише іменні акції [27].

Бухгалтерський облік є обов'язковим - компанії повинні подавати фінансову звітність. Аудит також є обов’язковим [27].

Бізнес-реєстр є загальнодоступним, тому в якості акціонерів компанії найчастіше використовуються інші офшорні компанії з Сейшельських островів, Белізу, Сент-Вінсента та інших податкових гаваней, де існує непублічний комерційний реєстр [27].

Кіпр має багато угод про уникнення подвійного оподаткування, що є однією з найбільших переваг для оптимізації оподаткування [27].

Податок на приріст капіталу - на відсотки, передачу акцій, дивіденди тощо – складає 0% [27].

Кіпр підписав міжнародну конвенцію про протидію відмивання грошей та фінансування тероризму. Тобто, у разі підозри у відмиванні грошей або фінансуванні тероризму кіпрською компанією її реєстраційний агент може надати персональні дані осіб, які беруть участь у компанії (у разі номінальних послуг,

власники-бенефіціари офшорної компанії) і основний опис її операцій до вищих органів, які можуть передати справу навіть до країни громадянства власника [27].

Кіпр є однією з небагатьох європейських країн, які уклали угоди про уникнення подвійного оподаткування з іншими податковими гаванями, такими як Сейшельські острови. Завдяки цьому можливе перенесення податкового збору з Кіпру на Сейшельські острови, де податок на прибуток нульовий [27].

Найчастіше кіпрські компанії використовують для [27]:

- Торгівлі товарами та послугами.
- Оптимізації оподаткування за рахунок можливості торгівлі з іншими податковими гаванями без утримання податків.
- Кредитування та запозичення.
- Зберігання та здача в оренду інтелектуальної власності (патентів, програмного забезпечення, ноу-хау тощо).
- Для холдингових та материнських компаній - нульовий податок на дивіденди від продажу акцій тощо.

Одна з найпопулярніших локацій для офшорів - Британські Віргінські острови. Вони як податкова гавань виявилися одним із найпривабливіших місць у світі для створення офшорного бізнесу. Ця британська територія має сучасні закони та правила щодо компаній, які були спеціально розроблені для залучення офшорних інвесторів [29].

Британські Віргінські Острови мають відкриту економіку, яка в основному ґрунтується на фінансовому секторі, а також на податковому законодавстві в поєднанні з сильною нормативною базою, яка сприяє веденню бізнесу на території [29].

Британські Віргінські острови є членом Міжнародної організації комісій з цінних паперів (IOSCO), Карибської групи з розробки фінансових заходів та Організації економічного співробітництва та розвитку (OECP), усі три організації внесли їх у «білий список» і продовжують залишатися в доброму стані. з усіма іншими міжнародними фінансовими органами [29].

Індустрія створення офшорних компаній на Британських Віргінських островах регулюється Законом Британських Віргінських островів про комерційні компанії, прийнятим у 2004 році, який оновив законодавство країни про компанії. Країна отримує майже 1/3 свого ВВП від зборів за ліцензування офшорних організацій та інших фінансових послуг, таких як відкриття банківських рахунків, і залишається важливим аспектом у майбутньому розвитку країни [29].

Ця юрисдикція об’єднала майже 40% світових офшорних компаній і створила понад 600 000 компаній відтоді, як вона почала створювати компанії-нерезиденти. Нещодавно вона підписала Багатосторонню конвенцію про взаємну допомогу в податкових справах, яка відповідає вимогам міжнародної групи з протидії відмиванню брудних грошей (ФАТФ) і ОЕСР [29].

Британські Віргінські острови є юрисдикцією, яка ніколи не входила до чорного списку FATF та OECD. Вона почала впроваджувати автоматичний обмін інформацією для цілей оподаткування ОЕСР через Загальний стандарт звітності у 2017 році [29].

Економіка Британських Віргінських островів є найбільш процвітаючою в Карибському басейні. Разом із добре налагодженою офшорною банківською та офшорною інвестиційною середовищем, а також сильною юридичною та бухгалтерською присутністю Британські Віргінські острови нададуть усе, що можна просити від офшорної юрисдикції [29].

Офшорна компанія Британських Віргінських островів не сплачує податку на прибуток. На Британських Віргінських островах немає податку на приріст капіталу, податку на подарунки, спадщину, податку з продажу чи податку на додану вартість [29].

Провідні міжнародні юридичні та бухгалтерські компанії мають сильну присутність на Британських Віргінських островах і користуються міцною міжнародною репутацією у фондах та інвестиціях, корпоративному бізнесі, реєстрації суден та літаків, каптивному страхуванні та плануванні трастів та нерухомості [29].

Британські Віргінські острови підписали понад 17 угод про обмін податковою інформацією (TIEA), включаючи угоди з Великобританією, Францією, Німеччиною, Італією та Іспанією [29].

БВО мають тісні зв'язки з Віргінськими островами США, а також з Пуерто-Ріко. Долар США є валютою, яка використовується на Британських Віргінських островах. Будучи членом Британської Співдружності, Британські Віргінські острови мають міцні зв'язки як з Великобританією, так і з ЄС [29].

Хоча як населення Британських Віргінських островів, так і розмір ВВП менші, ніж у більшості країн, ВВП на душу населення перевищує 38 000 доларів США (оцінка 2008 року) [29].

Уряд Британських Віргінських островів відзначається стабільністю. Закон на території базується на британському загальному праві [29].

Британські Віргінські острови пропонують значну гнучкість у тому, як можуть відбуватися корпоративні злиття та поглинання. Компаніям Британських Віргінських островів та іноземним компаніям дозволяється зливатися, а існуючим компаніям дозволяється переходити на або з БВО [29].

Міжнародні банки, присутні на Британських Віргінських островах, включають London International Bank and Trust Company Ltd., The Bank of East Asia (BV) Ltd., Scotia Bank і First Caribbean National Bank [29].

Британські Віргінські острови є однією з найбільш процвітаючих економік у Карибському басейні з ВВП на душу населення, який входить до 20 найкращих у світі. Приблизно 60% економіки БВО базується на фінансових послугах, головним чином на офшорних фінансових послугах, а основна частина решти базується на туризмі, оскільки останніми роками БВО стали місцем призначення круїзних суден [29].

У 2012 році на Британських Віргінських островах було близько 448 000 активних компаній, а плата за реєстрацію компанії становила майже половину річного доходу БВО. Територія є однією з найбільших у світі для формування офшорних інвестиційних фондів, поступаючись лише Кайманових островам. Крім того, острови приваблюють величезну кількість прямих іноземних інвестицій і

поступаються лише Гонконгу з поточними оцінками понад 125 мільярдів доларів США на рік [29].

Право Британських Віргінських островів значною мірою базується на англійському загальному праві. Закони території, які застосовуються до компаній Британських Віргінських островів, у тому числі до офшорних компаній, є сучасними та актуальними та відображають швидку зміну міжнародного фінансового середовища, яке включає правила, що стосуються використання електронної комерції [29].

Міжнародні інвестори вважають корпоративне законодавство Британських Віргінських островів надзвичайно складним і тому його можуть копіювати інші офшорні юрисдикції. Значна частина закону про компанії Британських Віргінських островів стосується фінансових послуг, ключовими статутами є Закон про цінні папери та інвестиційний бізнес 2010 року, Закон про управління компаніями 1990 року та Закон про фінансові та грошові послуги 2009 року [29].

Варто зазначити, що уряд Британських Віргінських островів докладає певних зусиль, щоб уникнути використання терміну «податкова гавань», щоб інвестори не розглядали юрисдикцію як місце, де практикується ухилення від сплати податків, що є незаконним, а не місце, де ухиляються від сплати податків. практикується, що є законним [29].

Основним статутом законодавства про компанії БВО є Закон про комерційні компанії Британських Віргінських островів 2004 року. Цей статут замінює Закон про міжнародні комерційні компанії, який базувався на законі про компанії Делавера. Цей новий статут базується на статуті Нової Зеландії та застосовується як до місцевого, так і до офшорного бізнесу. Прийняття закону було розроблено, щоб зробити БВО більш привабливим як офшорний фінансовий центр [29].

Ще один популярний європейський офшор – Люксембург. На перший погляд, у маленькій європейській країні Люксембург немає нічого особливого, що класифікувало б її як податкову гавань. Зазначені ставки податку на доходи фізичних осіб і юридичних осіб не є чимось незвичайним. Проте протягом останніх

шести десятиліть він був податковою гаванню для багатих людей і компаній з Європи та всього світу [28].

Ключовою особливістю податкової структури Люксембургу, яка робить його ідеальним податковим притулком, є його «територіальна» податкова система. У той час як резиденти Люксембургу зобов'язані сплачувати податки зі свого глобального доходу, нерезиденти та іноземні організації оподатковуються лише з доходу, який вони заробляють у самому Люксембурзі. Ця система була прийнята іншими країнами, такими як Сінгапур, Гонконг і Малайзія. Однак Люксембург є досить унікальним у тому, як він застосовує цей територіальний податковий режим лише до нерезидентів, що свідчить про його намір позиціонувати себе як офшорну гавань [28].

Це означає, що, незважаючи на те, що стандартні ставки податку на прибуток фізичних осіб і компаній у Люксембурзі відповідають світовим нормам, міжнародні компанії змогли укласти угоди з Люксембургом, які дозволили їм знизити ефективну ставку податку до рівня нижче 1%. Докази таких угод були виявлені в «Luxembourg Leaks» і включають такі компанії, як Amazon, Apple, AIG і FedEx [28].

Люксембург популярний серед компаній, які хочуть випустити боргові зобов'язання, оскільки він не стягує податок на виведений капітал. Це також дозволяє компаніям уникати оподаткування процентів і роялті. Поряд з Ірландією та Нідерландами, Люксембург є однією з найбільших податкових гаваней ЄС, куди значна частина прибутків з інших країн ЄС перераховується для зменшення податків [28].

Вигодою є те, що лише ті корпорації, які ведуть діяльність у самому Люксембурзі, вносяться до публічних документів [28].

Люксембург є другим за величиною центром інвестиційних фондів у світі, в управлінні яким знаходиться понад 2,5 трильйона євро. Майже половина всіх вхідних і вихідних інвестицій ЄС проходить через Люксембург [28].

Люксембург є однією з небагатьох юрисдикцій, де дозволені акції на пред'явника, які забезпечують більшу конфіденційність [28].

Люксембурзькі юридичні особи можуть вибрати одну з кількох вигідних корпоративних структур, кожна з яких пропонує різні переваги щодо оподаткування, безпеки та конфіденційності. Наприклад: структура холдингової компанії дозволяє корпораціям утримувати активи та керувати ними, маючи при цьому можливість надавати та позичати, а також отримувати доходи від роялті. Це може надати численні податкові переваги. Спеціальна структура інвестиційного фонду відкриває можливість інвестувати в різні цінні папери та сплачувати лише незначний річний податок на підписку в розмірі 0,01% від вартості його чистих активів. Сімейна компанія з управління капіталом є ще одним вибором корпоративної структури, за допомогою якої особи можуть оптимально передати свої активи своїм спадкоємцям [28].

Реєстрація компанії в Люксембурзі займає лише тиждень, а готові компанії доступні для швидшої реєстрації [28].

Потрібен лише один акціонер/директор, і він може бути будь-якої національності [28].

Люксембург має чудову репутацію, є розвиненою країною ЄС і вважається прозорою та авторитетною юрисдикцією. Реєстрація компанії в Люксембурзі може допомогти зберегти високий рівень респектабельності та уникнути небажаного контролю, якому можна було б піддатися при реєстрації в більш традиційній податковій гавані [28].

Правова система Люксембургу базується на цивільному праві і зазнає значного впливу сусідніх країн, насамперед Франції (Цивільний кодекс і Новий цивільно-процесуальний кодекс) і Бельгії (Комерційний кодекс і Кримінальний кодекс) [28].

Люксембург має стабільну економіку з високим рівнем доходу, як добре розвинена країна ЄС (зазвичай вони мають помірне зростання, низьку інфляцію та високий рівень інновацій). Рівень безробіття в Люксембурзі залишається низьким, останній раз становив 4,9% у жовтні 2022 року. Люксембург має один із найвищих показників ВВП (ПКС) на душу населення – 118 680 доларів США у 2021 році [28].

Гонконг має корпоративний і фінансовий сектор світового рівня, а також є престижною і добре оціненою податковою гаванню із сильним корпоративним законодавством, широкими інвестиційними можливостями та ринком створення компаній, який є одним із найвідоміших у світі ринків для реєстрації бізнесу нерезидентів [36].

Індекс економічної свободи 20-й рік поспіль визнає Гонконг найвільнішою економікою у світі, хоча це може кардинально змінитися з нещодавнім кроком Китаю, щоб тримати Гонконг під контролем. Успішно пройшовши через великі світові злети та падіння, територія продовжує мати високий рівень відкритості ринку (вимірюється свободою фінансів, торгівлі та інвестування). Це посилюється прозорим регуляторним середовищем і конкурентоспроможною податковою системою, що робить Гонконг ефективною податковою гаванню [36].

Наразі Гонконг є абсолютно найкращим варіантом для мультивалютного корпоративного рахунку (10 різних валют) з інтернет-банкінгом в одному з найбільших банків світу, в одній із провідних і найбільших у світі офшорних банківських юрисдикцій. Не потрібні жодні банківські та довідкові листи. Однак після попереднього схвалення рахунку фізична присутність тепер необхідна в банку в Гонконгу. Необхідно лише близько 1400 доларів США як мінімальний баланс для відкриття рахунку [36].

Відкриття банківського рахунку здійснюється протягом 3 робочих днів після створення гонконгської компанії та після відвідування підписантом. Немає необхідності всім директорам чи акціонерам відвідувати банк. Це один із найпростіших варіантів відкриття банківського рахунку, який ми знаємо в усьому світі [36].

Гонконг об’єднує більше компаній на рік, ніж будь-яка інша юрисдикція, і більшість із них є торговими компаніями, які займаються реальним бізнесом, а не захистом активів або механізмами ухилення від сплати податків, тому немає жодних припущень, що компанія також використовується для ухилення від сплати податків.

Гонконг — відома й шанована юрисдикція, яка ніде не внесена до чорного списку [36].

Гонконгська компанія є важливою складовою ведення майже будь-якого виду бізнесу в материковому Китаї [36].

Немає податкових угод з іншими країнами, за винятком угоди про уникнення подвійного оподаткування з Китаєм [36].

Мультивалютний банкінг світового рівня доступний у деяких з найбільших міжнародних банків [36].

Гонконг є провідним центром фінансів і торгівлі Південно-Східної Азії та третім за величиною фінансовим центром світу після Нью-Йорка та Лондона. Існує понад 160 ліцензованих банків, у тому числі понад 130 іноземних банків, які мають представництва в Гонконзі, і ще 225 ліцензованих фінансових компаній, які приймають депозити, і всі вони відіграють активну роль у фінансуванні міжнародної торгівлі та комерції [36].

Гонконг є провідним центром фінансів і торгівлі Південно-Східної Азії та третім за величиною фінансовим центром світу після Нью-Йорка та Лондона. Існує понад 160 ліцензованих банків, у тому числі понад 130 іноземних банків, які мають представництва в Гонконзі, і ще 225 ліцензованих фінансових компаній, які приймають депозити, і всі вони відіграють активну роль у фінансуванні міжнародної торгівлі та комерції [36].

Місцеві гонконгські корпорації в Гонконзі зараз оподатковуються за ставкою 16,5%. Компанії, які мають статус нерезидента або належать нерезиденту, можуть скористатися багатьма податковими пільгами, які надходять від спеціальних підприємств та інвестиційних фондів. Що робить Гонконг податковою гаванню, так це те, що існує ставка податку 0% на всі доходи, отримані за кордоном. Це означає, що якщо ви володієте компанією, зареєстрованою в Гонконгу, і є нерезидентом, а весь дохід отримуєте за межами країни, ви не маєте податкових зобов’язань [36].

Коротка інформація про усі вищезгадані офшорні центри є в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6 – Країни-лідери офшорного бізнесу

Країна / територія	**Податок на прибуток з-за кордону, %**	**Податок на прибуток всередині,%**	**Засновник офшорної компанії – нерезидент**	**Необхідність особистої присутності засновника в країні**	**Публічність реєстрів**
Кіпр	12,5	12,5	можливо	ні	так
Британські Віргінські острови	0		можливо	ні	ні, але є угоди про обмін податковою інформацією
Люксембург	0	15-25	можливо	ні	ні (якщо не заробляти всередині країни)
Гонконг	0	16,5	можливо	так	так

Джерело: складено автором

Підсумовуючи, можна сказати, що в цілому офшорних юрисдикцій у світі дуже багато на будь-який смак. Описані юрисдикції-лідери (Кіпр, Британські Віргінські острови, Люксембург, Гонконг) мають і спільні, і відмінні риси. Найголовніша з них – ставка податку на доходи. Також різними є умови несплати податків. Але тим не менш, кожен може підібрати ОФЦ для себе на свій смак.

2.3. Перспективи розвитку офшорного бізнесу в Україні за умов євроінтеграції

Офшорний бізнес в Україні працює зовсім по-іншому, ніж у всьому світі. Найперше, про що варто сказати в цьому контексті – це про те, що Україна – це пострадянська країна з перехідною економікою. В Україні сформувалася олігархія, яка, власне, і ховає найбільше гроші в офшорах. Українські смаки на офшори відрізняються від світових, бо найпопулярніший український офшор – Кіпр. В Україні дуже високий рівень корупції. В Україні вже 9 років триває війна. Також офшори в Україні мають додатковий попит через немалу вірогідність рейдерства і

дуже високе податкове навантаження. Через ці та інші причини офшорний ринок в Україні відрізняється від інших.

У таблиці 2.7 наведено дані з відкритих реєстрів, зі списку найбільших платників податків України, в контексті відсотка володіння найбільшими платниками податків офшорними компаніями.

Таблиця 2.7 – Офшорні юрисдикції найбільших платників податків України

№ у списку	Компанія	% власності через офшорний центр	Офшорний центр
1	ТОВ «АТБ-МАРКЕТ»	89,33	Кіпр
3	ПРАТ «ММК ІМ. ІЛЛІЧА»	100	Нідерланди
4	ТОВ «КЕРНЕЛ-ТРЕЙД»	79,18	Люксембург
8	ТОВ «Д.ТРЕЙДІНГ»	100	Нідерланди
13	ТОВ «ТЕДІС УКРАЇНА»	100	Кіпр
14	ПРАТ «МК „АЗОВСТАЛЬ“»	100	Нідерланди, Швейцарія
17	ПАТ «ЗАПОРІЖСТАЛЬ»	100	Нідерланди, Великобританія, Багами
18	ТОВ «БАДМ»	100	Кіпр
21	ПРАТ «МХП»	95,3564	Кіпр
22	ПАТ «УКРНАФТА»	50	Кіпр

Джерело: складено автором на основі [30]

Отже, з таблички можемо бачити, що Кіпр – найпопулярніший офшор серед цього списку (5 з 10). З перших 22 компаній списку найбільших платників податків України 10 мають офшорні юрисдикції у структурі власності (майже 50%).

Так, порівняно з іншими країнами український офшорний ринок зовсім невеличкий (рис. 2.3).

Рис. 2.3 – Місце України в глобальній офшорній мережі [32]

У порівнянні з іншими ринок невеликий, хоча насправді він немалий. І це демонструє таблиця 2.8.

Таблиця 2.8 - Прямі іноземні інвестиції в Україну (акціонерний капітал) за країнами походження у 2010-2020 рр. (на 1 січня), $ млрд.

Рік	**Австрія**	**Нідер-ланди**	**Німеч-чина**	**Велико-британія**	**Франція**	**Кіпр**	**БВО**	**США**	**Загалом**
2010	1,675	7,461	6,01	2,234	1,381	8,603	1,284	1,26	38,992
2011	1,799	11,39	5,001	2,23	2,105	9,621	1,385	1,108	45,37
2012	2,318	9,324	5,33	2,536	1,993	12,701	1,58	0,967	48,198
2013	2,477	8,728	4,496	2,497	1,51	15,908	1,888	0,977	51,705
2014	2,314	9,008	2,908	2,768	2,146	17,726	2,276	0,935	53,704
2015	1,352	6,887	2,111	2,146	1,342	11,972	1,988	0,789	38,357
2016	1,153	6,09	1,605	1,785	1,299	9,895	1,715	0,717	32,123
2017	1,1	6,028	1,564	1,947	0,616	8,786	1,682	0,585	31,23
2018	1,039	6,395	1,683	1,944	0,723	8,933	1,358	0,517	31,606
2019	1,15	7,119	1,701	2,131	0,744	9,545	1,04	0,543	32,905
2020	1,249	8,301	1,843	2,061	0,846	10,369	1,062	0,638	35,81

Джерело: [33]

З таблиці 2.6 видно, що на 5 країн, а саме Нідерланди ($8,3 млрд.), Великобританію ($2,1 млрд.), Німеччину ($1,8 млрд.), Австрію ($1,2 млрд.) та Британські Віргінські острови ($1,1 млрд.) припадає понад 40% загального обсягу ПІІ. Більшість з цих країн є офшорними юрисдикціями [33].

До основних країн-інвесторів ПІІ, належать: Кіпр – 30,86%, Нідерланди – 20,46%, Швейцарія, Німеччина – 4,92%, Великобританія – 4,81%, Австрія – 3,16% [33].

Довгий час у законодавстві України не було ніяких обмежень щодо використання у господарській діяльності суб’єктами господарювання та підприємницької діяльності офшорних компаній чи офшорних банків. Першою спробою законодавчо врегулювати цю проблему стало прийняття Розпорядження Кабінету Міністрів України № 143-р [6] «Про перелік офшорних зон» від 23 лютого 2011 р. [33].

Україна йде до членства у ЄС. Але для того, щоб туди потрапити, потрібно виконати певні умови (багато умов). У зв’язку з цим та іншими факторами виникають певні перспективи щодо офшорного бізнесу в Україні, коротко описані в таблиці 2.9.

Таблиця 2.9 – Перспективи офшорного бізнесу в Україні

Фактор	Перспектива
Запровадження antiBEPS	Скорочення кількості операцій з офшорами через посилення контролю
Заборона популярних офшорів	Вихід на нові ринки (напр. Азія)
Війна	Збільшення відтоку капіталу до офшорів для збереження
Відкладення запровадження antiBEPS через війну	Жодних змін у короткостроковій перспективі

Джерело: складено автором

Розмивання податкової бази та переміщення прибутку (BEPS) відноситься до стратегій податкового планування, які використовують багатонаціональні компанії, які використовують прогалини та невідповідності в податкових правилах, щоб уникнути сплати податків. Більша частина країн, що розвиваються, залежать від корпоративного податку на прибуток, і це означає, що вони непропорційно страждають від BEPS. Практики BEPS щорічно коштують країнам 100-240 мільярдів доларів США втрачених доходів. Спільно працюючи в рамках інклюзивної рамкової програми OECP/Великої двадцятки з BEPS, понад 135 країн і юрисдикцій співпрацюють над впровадженням 15 заходів для боротьби з ухиленням від сплати податків, підвищення узгодженості міжнародних податкових правил і забезпечення більш прозорого податкового середовища. Залучення країн, що розвиваються, до міжнародного податкового порядку денного є важливим для забезпечення того, щоб вони отримували підтримку для задоволення своїх конкретних потреб і могли ефективно брати участь у процесі встановлення стандартів щодо міжнародного оподаткування [34].

Пакет BEPS передбачає 15 дій, які забезпечують уряди внутрішніми та міжнародними інструментами, необхідними для боротьби з ухиленням від сплати податків. Країни тепер мають інструменти для забезпечення оподаткування прибутку там, де здійснюється економічна діяльність, яка генерує прибуток, і де створюється вартість. Ці інструменти також надають підприємствам більшу впевненість, зменшуючи суперечки щодо застосування міжнародних податкових правил і стандартизуючи вимоги дотримання [34].

В Україні впровадженням Дорожної карти реалізації плану дій BEPS і Законопроєкту «Про внесення змін до Податкового кодексу України з метою імплементації Плану протидії розмиванню бази оподатковування та виведенню прибутку з-під оподаткування», займається Міністерство фінансів [35].

Проект Закону спрямований на втілення в Україні восьми найбільш критичних для України кроків [35]:

Дія 3: розкриття фізичними особами-резидентами України своєї участі в іноземних компаніях, які вони контролюють (КІК), і правила оподаткування таких компаній;

Дія 4: обмеження витрат на фінансові операції з пов’язаними особами;

Дія 6: запобігання зловживанням у зв’язку із застосуванням договорів про уникнення подвійного оподаткування;

Дія 7: запобігання штучному уникненню статусу постійного представництва;

Дії 8-10: удосконалення контролю за трансфертним ціноутворенням;

Дія 13: правила звітності в розрізі країн для міжнародних груп компаній.

Щодо другої перспективи, то може бути ситуація, що введуть заборону (зроблять невигідними) лише на популярні в Україні офшорні центри, і в такому разі гроші перемістяться до інших центрів в інших частинах світу.

Третю перспективу можна цілком назвати такою, що відбувається вже зараз і протягом більше ніж року. При цьому під час воєнного стану було введено посилений контроль валютних операцій. Проте, враховуючи високий рівень корупції, багаті бізнесмени могли забезпечити собі безперешкодний вивід грошей закордон.

Оскільки antiBEPS – це світова ініціатива, то її введення в Україні дуже нашкодить чинному порядку речей у цій царині. Тому можливий такий варіант, що введення відкладуть під приводом війни («не на часі»), тобто зміни відстрочать і ще певний час можна буде робити так, як раніше.

Отже, у зв’язку з війною, що триває, перспективи у офшорного бізнесу в Україні доволі туманні; оцінити вірогідність кожного з варіантів реалізації подій дуже важко. Проте, процес євроінтеграції не зупинявся, не дивлячись на війну, і тому, програму, скорше за все, затвердять, можливо, з затримкою.

ВИСНОВКИ

Відповідно до поставлених завдань у бакалаврській роботі нами розглянуто еволюцію, динаміку і сучасний стан офшорного бізнесу, що дало можливість сформулювати його перспективи в Україні.

Одержані в процесі дослідження результати дозволяють сформулювати наступні висновки та пропозиції:

1. З'ясувано сутність та класифікацію офшорного бізнесу. Існує багато визначень офшорного бізнесу, 3 наведені у роботі, найвлучнішим є визначення за Б. А. Хейфецем: «Офшорний бізнес – це офіційно дозволена діяльність іноземних фізичних і юридичних осіб на території країни реєстрації офшору, що характеризується пільговим реєстраційним, податковим та адміністративним режимом». Також було з'ясовано класифікацію офшорного бізнесу (за Г. Шамборовським), який поділяється на торговельну, інвестиційну, банківську, страхову і судновласницьку діяльність.

2. Систематизовано еволюцію офшорного бізнесу. Поділів еволюції офшорного бізнесу на етапи існує багато, 3 наведені у роботі. Найкращими, на думку автора, виділеними етапами еволюції офшорного бізнесу є 6 етапів, виділених А. М. Вороніною.

3. Розглянуто методологію дослідження офшорного бізнесу. Для дослідження офшорного бізнесу загалом можна використовувати стандартні кількісні та якісні методи, а для дослідження ефективності використання офшорів всередині підприємства найкраще використати метод KPI.

4. Проаналізовано динаміку розвитку та сучасний стан офшорного бізнесу. Для аналізу в роботі було наведено індекси та інші показники (такі, як ПІІ, кількість грошей в офшорах і компанії, які зберігають гроші в офшорах).

5. Охарактеризовано країн-лідерів офшорного бізнесу. Для цього було обрано 4 території: Кіпр, Британські Віргінські острови, Люксембург і Гонконг.

6. Виявлено перспективи розвитку офшорного бізнесу в Україні за умов євроінтеграції. Врахувавши попередньо проведений аналіз і українські реалії, було виділено 4 варіанти можливого розвитку подій з невідомою вірогідністю того, що вони стануться через дуже нестабільну обстановку в країні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1.
2. Рудь І. Ю., Новицька Н. О. Офшори як захист активів. *Стратегії інноваційного розвитку економіки України: проблеми, перспективи, ефективність «Форвард-2017»*: матеріали міжнар. наук.-практ. Internet-конф., 27 груд. 2017 р. Х., 2017 . С. 37-38. URL: https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/bce68a32-095a-40dc-bc49-e46815129a34/content#page=37 (дата звернення: 10.06.2023).
3. Словник фінансово-правових термінів / за заг. ред. д.ю.н., проф. Л.К. Воронової. 2-ге вид., переробл. і доповн. Київ : Алерта, 2011. 558 с. URL: https://web.archive.org/web/20160509113740/http://ndi-fp.asta.edu.ua/files/doc/slovnyk-finpravo.pdf (дата звернення: 10.06.2023)
4. Пешко А. В. Офшорний бізнес як складова світової економіки. *Економіка та підприємництво*. 2016. № 3. С. 233–236.
5. Sigler T., Martinus K., Iacopini I., Derudder B. The role of tax havens and offshore financial centres in shaping corporate geographies: an industry sector perspective. *Regional studies*. 2020. Vol. 54, No 5. P. 621–633. URL: https://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=bsu&AN=142849401&lang=cs&site=ehost-live&scope=site (дата звернення: 10.06.2023).
6. Про віднесення держав до переліку офшорних зон : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23 лютого 2011 р. № 143-р. Дата оновлення: 29.09.2021. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/143-2011-%D1%80#Text (дата звернення: 10.06.2023).
7. Про затвердження переліку держав (територій), які відповідають критеріям, установленим підпунктом 39.2.1.2 підпункту 39.2.1 пункту 39.2 статті 39 Податкового кодексу України, та визнання таким, що втратило чинність, розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 977 : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2017 р. № 1045. Дата оновлення: 25.04.2018. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1045-2017-%D0%BF#Text (дата звернення: 10.06.2023).
8. Palan, R., Murphy, R., Chavagneux, C. Tax havens: How globalization really works. Ithaca : Cornell University Press, 2010.
9. Garcia-Bernardo J., Fichtner J., Takes F. W., Heemskerk E. M. Uncovering Ofshore Financial Centers: Conduits and Sinks in the Global Corporate Ownership Network. *Scientific reports*. 2017. Vol. 7, No 6246. URL: https://www.nature.com/articles/s41598-017-06322-9.pdf (дата звернення: 10.06.2023).

10. Hampton M. P., Christensen J.,Offshore Pariahs? Small Island Economies, Tax Havens, and the Re-configuration of Global Finance. *World Development*. 2002. Vol. 30, No 9. P. 1657-1673. DOI: https://doi.org/10.1016/S0305-750X(02)00054-2
11. Кухарик В., Фаримець В. Сучасний стан розвитку офшорного бізнесу у світі. *Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії*. 2020. С. 21-40. URL: https://www.researchgate.net/publication/340214982_SUCASNIJ_STAN_ROZVITKU_OFSORNOGO_BIZNESU_U_SVITI (дата звернення: 10.06.2023).
12. Hendrikse R., Fernandez R. Offshore Finance: How Capital Rules the World. *State of Power*. 2019. P. 27-38. URL:https://www.researchgate.net/profile/Reijer-Hendrikse-2/publication/330713868_Offshore_Finance_How_Capital_Rules_the_World/links/5c6bfd7f92851c1c9debdbf4/Offshore-Finance-How-Capital-Rules-the-World.pdf (дата звернення: 10.06.2023).
13. Южаніна Н. П., Фролова Т. О., Луцишин З. О. Еволюція офшорного бізнесу. 2013. URL: https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/16355/Yuzhanina_Frolova_Lutsyshyn.pdf?sequence=1&isAllowed=y (дата звернення: 10.06.2023).
14. Van Beurden T., Jonker J. A perfect symbiosis: Curaçao, the Netherlands and financial offshore services, 1951-2013. *Financial History Review*. 2021. Vol. 1, No 28. P. 67-65. URL: https://www.cambridge.org/core/services/aop-cambridge-core/content/view/9553E156539D00E52F8EC687EBBBD39E/S096856502000013Xa.pdf/a-perfect-symbiosis-curacao-the-netherlands-and-financial-offshore-services-1951-2013.pdf (дата звернення: 10.06.2023).
15. Смирнова Т. А., Мельник В. Ю. Основні аспекти офшорного бізнесу. *Економіка і менеджмент*: матеріали наук.-практ. конф., 2016 р. URL: http://www.confcontact.com/2016-ekonomika-i-menedzhment/1_smirnova.htm (дата звернення: 10.06.2023).
16. Хейфец Б. А. Офшорные юрисдикции в глобальной и национальной экономике. Москва : ЗАО «Издательство «Экономика», 2008. 335 с. URL: https://reallib.org/reader?file=671908&pg=4 (дата звернення: 10.06.2023).
17. Шамборовський Г. О. Види і функції бізнес-схем та банківських операцій в офшорних юрисдикціях. *Ефективна економіка*. 2021. № 11. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/11_2021/23.pdf (дата звернення: 10.06.2023).
18. How Do You Know If Offshoring Is Benefitting Your Small Business? Key Performance Indicators (KPIs) Will Reveal If Your Offshore Team Is Benefiting Your Business. URL: https://www.doxatalent.com/resources/kpis-for-offshoring/ (дата звернення: 10.06.2023).

19. Corporate Tax Haven Index: how the index works. Tax Justice Network. URL: https://cthi.taxjustice.net/en/how-index-works (дата звернення: 10.06.2023).
20. Corporate Tax Haven Index - 2021 Results. Tax Justice Network. URL: https://cthi.taxjustice.net/en/ (дата звернення: 10.06.2023).
21. Іванова Л. С. Розвиток офшорного бізнесу у світі: сучасні тренди і проблема деофшоризації : квал. маг. робота. Суми, 2021. 48 с. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/86548/1/Ivanova_Masters%20thesis%20_rob.pdf;jsessionid=CB649884247366D4B1FFCC360870EFE0 (дата звернення: 10.06.2023).
22. Кравченко А., Варламова М. Сучасні тенденції розвитку офшорних зон. *Галицький економічний вісник*. 2022. № 5-6 (78-79). URL: https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/40818/2/GEB_2022v78-79n5-6_Kravchenko_A-Current_trends_of_the_167-173.pdf (дата звернення: 10.06.2023).
23. Alstadsæter A., Johannesen N., Zucman G. Who owns the wealth in tax havens? Macro evidence and implications for global inequality. *Journal of Public Economics*. 2018. No 162. P. 89-100. URL: http://gabriel-zucman.eu/files/AJZ2018.pdf (дата звернення: 10.06.2023).
24. Черницька Т. В., Харлов В. В. Офшоризація як ключовий механізм тіньових бізнес-операцій. *Modern engineering and innovative technologies*. 2023. No 25, part 4. URL: https://www.moderntechno.de/index.php/meit/article/view/meit25-04-119/5426 (дата звернення: 10.06.2023).
25. Phillips R., Gardner M., Robins A., Surka M. Offshore Shell Games 2017: The Use of Offshore Tax Havens by Fortune 500 Companies. 2017. 56 p. URL: https://itep.sfo2.digitaloceanspaces.com/offshoreshellgames2017.pdf (дата звернення: 10.06.2023).
26. Tax Havens – Understanding How Tax Havens Benefit Companies. Corporate Finance Institute. 2022. https://corporatefinanceinstitute.com/resources/economics/what-is-tax-haven/ (дата звернення: 10.06.2023).
27. Offshore Cyprus – tax haven company. Profispolečnosti. URL: https://www.profispolecnosti.cz/en/offshore-companies/cyprus/a-3479/ (дата звернення: 10.06.2023).
28. Offshore Jurisdiction Review: Is Luxembourg A Tax Haven? Offshore protection. URL: https://www.offshore-protection.com/luxembourg-tax-haven (дата звернення: 10.06.2023).
29. International Offshore Jurisdiction Review: British Virgin Islands BVI as a Tax Haven. Offshore protection. URL: https://www.offshore-protection.com/bvi-british-virgin-islands-tax-havens (дата звернення: 10.06.2023).
30. Реєстр великих платників податків України на 2023 рік. Опендатабот. URL: https://opendatabot.ua/open/large-tax-payers (дата звернення: 10.06.2023).

31. Луцишин З., Южаніна Н., Фролова Т., Мазур М,, Перебийніс Д. Сучасна офшоризація бізнесу у конструкті національної фіскальної безпеки. *Міжнародна економічна політика*. 2019. № 1 (30). URL: http://iepjournal.com/journals/30/2019_4_Lutsyshyn_%20Frolova_Yuzhanina_Mazur_Perebyinis.pdf (дата звернення: 10.06.2023).
32. Остапчук Д. Антологія офшорів: Путівник по українській офшорній павутині. VoxUkraine. URL: https://voxukraine.org/longreads/panama/index_ua.html (дата звернення: 10.06.2023).
33. Дементьєва О. М. Розвиток офшорних центрів у системі міжнародного бізнесу : квал. маг. робота. Київ, 2022. 125 с. URL: https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/57057/1/%D0%A4%D0%9C%D0%92_292_2022_%D0%94%D0%B5%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D1%8C%D1%94%D0%B2%D0%B0.pdf (дата звернення: 10.06.2023).
34. What is BEPS? OECD. URL: https://www.oecd.org/tax/beps/about/ (дата звернення: 10.06.2023).
35. BEPS. Міністерство фінансів України. URL: https://mof.gov.ua/uk/beps-440 (дата звернення: 10.06.2023).
36. International Financial Centre Review - Hong Kong as a Tax Haven. Offshore Protection. https://www.offshore-protection.com/hong-kong-financial-centers (дата звернення: 10.06.2023).

КОРОТКИЙ ЗВІТ ПОДІБНОСТІ

UNICHECK
by Turnitin

Имя пользователя:
Європейської економіки і бізнесу Гончарова Анаста...

ID проверки:
1015648264

Дата проверки:
19.06.2023 16:40:30 CEST

Тип проверки:
Doc vs Internet + Library

Дата отчета:
19.06.2023 16:52:14 CEST

ID пользователя:
100005726

Название файла: Пікульський Офшорний бізнес у сфері міжнародних економічних відносин

Количество страниц: 51 Количество слов: 12025 Количество символов: 89320 Размер файла: 392.30 KB ID файла: 1015294121

16.4% Совпадения

Наибольшее совпадение: 3.78% с Интернет-источником (http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/26704/1/I_S-13.pdf)

10.8% Источники из Интернета | 416 ..... Страница 53

13.7% Источники из Библиотеки | 455 ..... Страница 56

0% Цитат

Исключение цитат выключено

Исключение списка библиографических ссылок выключено

0% Исключений

Нет исключенных источников

Модификации

Обнаружены модификации текста. Подробная информация доступна в онлайн-отчете.

Замененные символы | 3